

ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВО ЗАСЕДАНИЕ

София, Вторник, 30 октомври 1990 г.

(Открито в 15 ч. и 10 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: 310 народни представители са отбелязали присъствието си, 90 не са. Кворум има. Заседанието се открива. (Звъни)

Пред вас е един проект за дневен ред. Той беше всъщност обявен и преди това:

1. Продължаваме обсъждането на проектопрограмата на правителството.
2. Законодателна програма на Великото Народно събрание за по-нататъшна демократизация на обществото и ускоряване прехода към пазарна икономика за периода 1 ноември 1990 г. - 31 януари 1991 г.
3. Законопроект за Агенция за чужди помощи.

Който е съгласен с раздаденото предложение, моля да гласува с вдигане на ръка.

Има ли против това предложение? - Двама. Въздържали се? - Няма.

Приема се този дневен ред за днес, 30 октомври.

Бюрото отбелязва, че точка първа и втора са органично свързани. Най-напред, защото точка втора в програмата на г-н Луканов се нарича "Законодателна основа на промяната", а на миналото заседание беше раздадено едно ново предложение пак във връзка с т.нар. законодателна програма. Естествено е обсъждането на точка първа и втора да стане едновременно, за да може след приключването на дебатите ние да имаме очертано становище и по законодателната програма.

И така, господа, който е съгласен дискусията по точка 1 и 2 да протича едновременно, а след това, ако се стигне до гласуване, това да стане поотделно, моля да гласува.

Има ли против? - Седем. Въздържали се има ли? - Пет.

Приема се това предложение на Бюрото на Великото Народно събрание.

Ние ще продължим дискусията по проектопрограмата на правителството и заедно с това със становища по законодателните приоритети, които трябва да се превърнат в законодателна програма на Великото Народно събрание в близките месеци.

Едно разсъждение на глас:

След всички, които са се изказали досега по проектопрограмата, тук има отбелязани имената на повече от 40 народни представители, които са поиска-

ли да вземат думата по този проект. Може би целесъобразно би било отделните парламентарни групи да направят един преглед на ораторите от своята среда и да предложат евентуално едно намаляване на техния брой.

Господата от парламентарните групи: господин Ганев, това възможно ли е да стане за средата на СДС - да се направи предложение за ограничаване евентуално на общия брой на ораторите?

СТОЯН ГАНЕВ: Възможно е.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Лилов, господин Янков - за вас? - Това е възможно.

За Българския земеделски народен съюз също е възможно.

Сега ще започнем дискусиата и много моля в нейното начало още в Бюрото да постъпи едно такова предложение, за да го разискваме.

Независимо от стремежа да бъдат ограничени ораторите, не, разбира се, като ограничаване на свободата на словото, а за повече организираност на дискусиите, ние смятаме, че трябва да помислим върху един регламент на изказванията. Какво мислите, ако се направи предложение един оратор да говори до 10 минути? Възможно ли ви се струва това? (*Реплики от залата*) Има предложение и за пет минути. Счита се малко, справедливо е.

Моля народните представители, които са съгласни с един регламент на участие в дискусиата по проектопрограмата на правителството до 10 минути за всеки оратор поотделно, да гласуват.

Има ли против? - Единадесет. Въздържали се? - Трима.

Приема се. Оттук нататък нека да се придържаме към този регламент.

От един списък, който прележа няколко дни от предното заседание досега, се вижда, че пръв сега трябва да вземе думата г-н Александър Чирков. Заповядайте.

АЛЕКСАНДЪР ЧИРКОВ: Уважаеми колежки и колеги, дами и господа! Базирайки се на моето лично наблюдение върху поведението и действията на правителството и лично на министър-председателя през последните 10 месеца, бих желал да направя по-скоро една прогностична преценка на реализацията на така представената проектопрограма.

Аз прочетох с най-голям интерес предоставения ми текст и изслушах най-внимателно преждеговорившите и Вашето изложение. Наистина програмата взаимодейства изключително много елементи от програмата на Съюза на демократичните сили и препоръки на американската комисия и се установяват очевидни дефекти. Липсва конкретност и пр. Но кой може сега, в тези недефинирани времена да направи една перфектна програма? Аз лично бих казал, че трудно ми се удаде да диференцирам при прочитането на текста фикцията от

реалитета. Но ако си позволя да изразя и артикулирам моето глобално отношение към програмата, то би изглеждало по следния начин.

Направи ми най-силно впечатление, че програмата съдържа масово елементи от програмата на СДС - една програма, с която ние се явихме в изборите и загубихме. Програмата, с която ние спечелихте - програмата на БСП - и спечелихте 52 на сто от мандатите на Великото Народно събрание, не я виждам тук. Но и това е обяснимо. Времената сега се менят бързо и ние трябва да вземаме плексибилно решенията. И с това съм съгласен.

Но сега пък мога да си обясня, господин министър-председател, във Вашето изложение изразените апели, придружени с вопли за консенсус и подкрепа от страна на Великото Народно събрание. Аз ги разбирам и съвсем ми е ясно, че тези апели са отправени към една голяма част от депутатите на Българската социалистическа партия. Към една голяма част от членската маса на БСП, защото тези хора не могат да разберат как Вие захвърляте настрана програмата на БСП - една програма, с която те водеха предизборна борба, и решихте да работите с програмата на противниците.

Не ми направи мъжко впечатление поведението ви в последните дни. Поискахте да се отложат дебатите, да се направи някаква форма на консенсус по отношение на програмата, първо в комисии и кулоарите, и накрая да поискате определени рамки за дейността на правителството до края на годината. След това отново се връщате към комисии и пр. Като че ли аз оставам с впечатление, че имаме тук работа с някакво малолетно правителство, което се нуждае от регентство. Аз очаквах реално, че Вие като един умен човек - и аз имам това впечатление, един способен човек - да тръгнете и да реализирате програмата. Вие имате възможност и консенсус доста.

И знаете ли, цялото това поведение се манифестира, след като ние се съгласихме да удължим падащия период за правителството - да се направи първо правителството, след което да се предложи програмата. И след това отново в комисии и пр.

Уважаеми господин министър-председател, при всички мои лични адмирации към Вашата личност, заночвам да се съмнявам в предиката на големия Цампано. Всеки, който е гледал филма "Ла страда" (Пътят) знае това понятие и то се е огражданствило и в Запада... Това е един цирков артист, който може да направи всичко и да излезе от всяко положение.

И аз трябва да Ви кажа, че лично останах с впечатление от разговорите с политиците от Запада, а и моето лично впечатление е, че Вие наистина можете да излезете от всяко състояние. И се радвах на това, че имаме такъв българин, който може в тези тежки времена да поведе нашата страна.

Но всичко това започва да се руши. Този предикат на големия Цампано започва у мен лично да се руши. С още няколко аргумента, които бих си позволил да резюмирам след малко, това засилва все повече съмнението у мен, че предложената програма не може да се реализира.

Не е необходимо човек да бъде пророк и супер ум, за да установи, че провалът за реализирането на тази програма е в ядрото програмиран. За съжаление тази все пак в общи линии акцентирана от нас програма ще остане само макулатура, т.е. едно парче хартия. Кой са аргументите за моите съмнения?

Първо: Вие, колкото и да не желаете да чуете това, колкото и да ви е омръзнало, трябва да се каже: Вие и Вашите министри експерти идвате от една политическа партийна групировка, която в продължение на 45 години имаше целия инструментариум за реализиране "рая на земята" - една пионерска организация, единия младеж, единия армия, единия полиция, единия стопанство, един народ и една партия с един морал, и то с изключителното покровителство на една велика сила като Съветския съюз. Въпреки това останаха само мизерията, моралната разруха и деформацията на обществото.

Балансът е негативен. Резултатите са негативни, независимо че от вашата групировка има повече хора с административен онг, но резултатите са негативни и този опит не може да се акцентира.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: По-конкретно.

АЛЕКСАНДЪР ЧИРКОВ: Аз говоря точно за министър-председателя, господин "конкретен"! Ако обичате, да ме изслушате! Когато някои в западните страни се кандидатира за такъв пост и желае да направи нещо, аз също съм участвувал в експертни комисии и знам как ни приемаме един кандидат за ръководител на една катедра, на една клиника и прочие. Когато някой в западните страни кандидатства за ръководен пост, трудно би могъл да заема ръководна позиция с такива стартови лонии референции.

Второ. Как ще реализирате тази програма (и сега идвам към това, което Вие искате - конкретно), когато държавните структури са същите и хората на ръководни позиции, които трябва да реализират тази програма, идват от редовете или най-малкото са симпатизанти на една партия, която в тази фаза на развитието, в която миналото все още е пред нас, е обременена с одиума на недоверието. Това може би е кръстът, основният момент.

С професорите ли или с онези ръководители на институти и предприятия, повече от които са постигнали позицията на ръководител в рамките на болшевишката идеология и конформизма, и онези, които в тези смутни времена са повечето представители на съсловието, което върви по най-малкото съпротивление и аз го виждам сега, в момента. Те все още са на тези позиции. С онези

ли учители, които все още учат нашите деца на история с лъжливите и фалшифицирани исторически факти и дори отричат, отхвърлят обръщението на някои деца, възпитани от родителите си, обръщението "госпожа"? С институции ли като Медицинската академия, Селскостопанската академия, Висшата атестационна комисия - всички уродливи продукти на болшевизма? (*Оживление в залата*) Те продължават да съществуват и са създадени само за това, че съществуват в Съветския съюз... (*Шум и оживление в залата. Председателстващият Гиньо Ганев звъни, за да въдвори тишина*) Те са направени или създадени за определени хора.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Какво е възражението?

АЛЕКСАНДЪР ЧИРКОВ: Аз бих го изслушал този господин. Те никога нямат възражения, те са майстори да вървят в околността на реалитета, да жонглират и балансират, но никога не желаят да стъпят в центъра и в средата на реалността. Това са те и затова той сега непрекъснато репликира.

Всеки нормален българин би си задавал въпроса какво се е променило и кои са носителите на новото доверие, а това е основният капитал, с който трябва да стартираме и да започнем. Че да не са паднали банките и западните инвеститори на главата си, господин министър-председателю, че да започнат да инвестират и отпускат кредити на нашата страна, след като са убедени, че липсва мотивация за производство - единственият гарант за връщане на инвестираните средства и кредити. Лопи атест за Вас и за Вашето правителство беше за мен едно изказване и едно изложение на един ваш бивш министър на транспорта - г-н Веселин Павлов.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Чирков, времето Ви свършва, а падавам се - и словото.

АЛЕКСАНДЪР ЧИРКОВ: Разбирам. Три дни чакам за това слово, бихте ли ми отстъпили един ден?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моля Ви, моля Ви, мисля, че дните не са равни на минути.

АЛЕКСАНДЪР ЧИРКОВ: Добре. Той направи лопи атест на собственото правителството, ръководено от Вас. Той например атестира неспособност за стопанисване и администриране. Също така в един разговор се опитих с Вас и бях Ви помолил да се направи всичко възможно домовете в курорта "Дружба" край Варна да се дадат на населението на град Варна, за да може да се изгради там един медицински център, в който да се преместят всички клиники на Варненския медицински институт, намиращ се сега в абсолютно окаяно състояние. Базите им приличат наистина на копияни и кочини. Вашата реакция, че не бихте желали да се конфронтирате с партията, събуди у мен онова старо

и тлесно съмнение, че хората, минали целия курс на кадровата политика на БКП, трудно могат да се реформират и затова те са принудени само да се адаптират. *(Оживление в залата)*

Бих резюмирал нещата така: времето наистина не е ваше, но не е и наше. Ние сме пленници на това време. Голяма част от българския народ няма доверие към всичко опова, което е свързано с БКП и нейните непосредствени наследници в тази фаза. Все още има пресни примери от миналото. Аз не вярвам, че някой политик е в състояние да изведе нашата страна от катастрофата, но политици, неопетнени, честни и органично свързани с демокрацията, могат да изградят онези политически рамки, както и икономически, които ще позволят да се изградят структурите на демокрацията и пазарното стопанство. Не бих желал, имайки предвид ... (не съкратя това, което запланувах да говоря тук), имайки предвид всичко казано дотук, бих ви помолил да ме извините за предложението, което може да прозвучи цинично. Доверието - това са двата фактора, доверието... Ние искаме доверието на инвеститорите и доверието на народа. В този момент го няма доверието нито в народа, нито в инвеститорите.

Какво бих предложил разумно? Без да се прекъсва, което не е в интерес нито ваш, нито наш, а най-малко в интерес на народа, законодателната дейност на парламента, бих предложил да се върнем към една формула за едно правителство, което да получи доверието както отвън, така и отвътре. И... така е, трябва да се мине, да се разбере, така се правят законите, хората трябва първо да ги разберат, да ги проумеят и тогава се реализира един закон, а не само да се правят закони, които, както казах, остават на хартия.

Ние мислим, това е мое лично мнение най-много, че в тази фаза ние не можем да оставим нашия народ така. Искаме едно правителство, което наистина да се наслаждава на доверието както на народа, така и навън. И ако се върнем към една форма, предложена от президента в началото... Изключително, може би по-важните постове, Министерството на вътрешните работи, на правосъдието, Министерството на финансите, Министерството на външната търговия и Министерството на външноекономическите връзки, ако тези министерства и постове се ръководят от хора, които не са свързани по един или друг начин - нито като симпатизанти, нито като бивши членове на Българската социалистическа партия, може би ние ще намерим един изход и аз го апелирам тук като депутат от Великото Народно събрание и като български гражданин, господин Луканов. Наистина трябва да помислим върху това нещо. Ние тази програма, в този ѝ вид не можем да я акцентираме. Вие наистина може да я пре-

фекционирате, но помислете за хората, които реално ще могат да реализират тази програма.

И накрая, привършвайки, искам да кажа една малка история, която да е поучителна не само за вас, но и за всички вас тук. Синът на големия майстор в антично време Дедал - Икар, стоял затворен в кулата на остров Крит. Той решил да бяга от Минос, построил си криле и хвъркнал. Залепил крилете за тялото си с восък, той хвъркнал, но не е кацнал на отерещия бряг, а започнал да хвърчи все по-високо и по-високо, понеже му харесва слънцето, но восъкът, с който са били залепени крилете, се стопил, те паднали и той паднал в морето.

Искам да предупредя всеки и бих желал и на Вас да Ви кажа следното, може би като съвет: трябва да се съобразяваме с големите неща и с онова - най-голямото: доверието - това е слънцето, народът и Бог. И аз мисля, че всеки един от нас няма да успее, ако ние не се съобразяваме с тази поука. Аз Ви желая наистина от все сърце успех, но Вие, мисля, че няма да може да избегнете това, което е основното: желанието и промененото съотношение на мнозинство в народа, в българския народ и това, което ние искаме от опозицията. Благодаря ви. *(Ръкопляскация)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата народният представител Стефан Стоилов.

СТЕФАН СТОИЛОВ: Господин председател, уважаеми колеги! Позволете ми да изкажа свои съображения по два важни според мен въпроса. Първият засяга стабилизационната част на програмата, която органично се вписва в общата конструкция на политиката, за разгръщане на стопанската реформа. Всъщност част от основните двигатели на реформата се предвижда да заработят още сега в комплекс с останалите мерки за постигане на начална стабилизация и развитие и на свързаните с това ефекти по линията на осигуряване на по-голямо равновесие на пазара и на икономиката като цяло.

Още от момента на депозирание на програмата мнозината започнаха да разискват темата за уж заплашваната ни хиперинфлация. Трябва да призная, че това е тема от сутрин до вечер в ежедневния печат, по радиото и телевизията. Трябва да призная, че за това има не малко основания. В случая аз се абстрахирам от проявяващото се често пъти пристрастие, преднамерено оценяване на фактите. Кълбото от макроекономически неравновесия, определящи състоянието на нашата икономика, през текущата година допълнително нарасна и много от тези неравновесия придобиха остро критичен характер. Съществува огромно натрупване на структурни напрежения. Пазарното неравновесие достигна краен предел. Отделни сектори на пазара фактически се разпадат пред очите ни. Огромното производствено потребление при нашето равнище

на брутния вътрешен продукт и фактическите размери на незавършеното строителство, като реално умъртвяване на многомилиардни по размери ресурси, свиват ефективността на националната икономика.

Не е случайно, че през последните 10 години "ръстът на жизненото равнище на населението" съществуваше само в абстрактна стойностна форма и фактически беше имажинерна величина. Най-драстичен свободен израз на комплекса от неравновесие в икономиката е острият дебаланс във външноикономическата сфера.

Натрупан е значителен инфлационен потенциал. Още преди година в икономическия институт на академията на ул. "Аксаков" N 3 оценките показваха, че той може да подхрани инфлация от над 200 процента, става дума за 1989 г. През годината беше осъществена девалвация на лева, но част от пазара показва, че все още е налице надценяване курса на националната валута. Натрупано е голямо и нарастващо икономическо напрежение. Досега в основни линии се запазва старата ценова система и съжителствуваме с парадокса фактическата девалвация да не намира отражение в ценовото равнище. Сегашните кризисни условия и силно блокираните възможности за внос поради дефицита на конвертируема валута и нарастващи трудности със стокообмена със страните от СИВ, увеличаването на предлагането чрез нарастване на производството и вноса не може да допринесе съществено за преодоляване на силно нарушеното пазарно равновесие. Затова програмата предвижда решителни мерки за ограничаване на търсенето чрез намаляване на излишната парична маса и за чувствително реално съкращаване на производственото и личното потребление.

Действителността е сурова, господа. Мерките за адаптация са болезнени, но без това не може да се сложи началото на излизане от долните кръгове на кризата. Такива като мен говорят тези неща от лятото на миналата година. Не спестявах истината и в предизборната пролет. Затова твърде често такива като мен бяха обвинявани чрез формулата, че сме за износ на всяка цена. Във всички схеми за осъществяване на стопанска реформа и преминаване към стопански структури либерализацията на цените е вградена като един от основните мотори на реформата. Това е безспорно и не може да бъде отречено от който и да е.

Излишно е да се доказва защо е така. Тонове хартия са изписани през последните 20 години за анализ и разкриване на глобалните и по-частни недъзи на ценовата система на старата система. Лошото е в това, че ценовата реформа трябва да се осъществява в кризисни икономически условия - силно небалансиран пазар с реални секторни разпадания и голямо натрупано икономическо

напрежение, десетилетия натрупвани деформации в цените, създаващи икономика, подобна на система от криви огледала сега трябва за кратко време да бъдат преодолени. Това изисква разбиране, доверие, подкрепа, без което не може да се провежда и адекватна на реформата политика на доходите. Повече от очевидно е например, че общите икономически условия, при които ще се осъществява либерализацията на цените у нас, и в страни като Чехословакия и Унгария са твърде различни. За да се предотврати рискът от верижна реакция и възникване на неконтролируема хиперинфлация, която би хвърлила икономиката в хаос и ще блокира и самата стопанска реформа, задача на задачите според мен а, струва ми се, и според венчски икономисти, за правителството трябва да бъде безапелационното, безкомпромисно провеждане на твърда ограничителна паричнокредитна политика, курс на драстично съкращаване на бюджетните разходи, решително осъществяване на пакета от мерки за чувствително намаляване на свръхликвидността и преминаване към такива схеми на социална защита, които не водят към ръст на доходите, подхранващ инфлацията. Всичко това в някаква степен, трябва да признае и непредубеденият читател на старата програма, се съдържа в не съвсем развитата форма и в нея.

В новата програма на скица на Андрей Луканов това нещо е получило, бих казал, достатъчно широко развитие.

Вярно е, че е дадено в принципиален план, като схеми, без да се съдържат необходимите в някои случаи, както беше отбелязано и в дискусиите, времеви хоризонти, ешелониране на тази програма времево. Това е нещо, което може да бъде направено допълнително или в приложение към самата програма и да служи като основа за едно периодично отчитане на правителството пред парламента и изкарване на възникващи проблеми в хода на изпълнение на самата програма. Същевременно да се упражнява и обществен контрол. Всичко това, разбира се, трябва да се съчетава с незабавна реализация на подготвените вече мерки за демополизиция на редица сектори на икономиката, които най-непосредствено са свързани, особено с потребителския пазар. Парламентът трябва да поиска от правителството това да стане веднага, толкова повече, че подготовката на тези мерки е започнала още от средата на летния сезон.

Тези начални секторни стъпки в тази област следва да получават развитие в осъществяването на една енергична политика на децентрация и разрушаване на монополните структури.

Уважаеми колеги, в най-тясна връзка с този важен блок на програмата от гледна точка на стабилизацията и на разгръщане на стопанската реформа е създаването на правова основа на този процес на изграждане на пазарните структури. Тук се сблъскваме с един въпрос, който прераспа в нещо като парадокс

сална ситуация в нашата страна. Когато икономическата комисия подкрепи предложенията за мораториум върху продажбата на държавно и общинско имущество на недържавни и необщински фирми, ние имахме предвид, че този мораториум ще действа като един силен, мощен фактор за оказване натиск върху парламента за ускоряване работата по приемане пакета от стопански закони, които да започнат да формират новата стопанска среда в страната. Със съжаление трябва да признаем всички, особено икономистите, че до този момент това не ни се отдаде. В тази връзка ние губим и не разполагаме с един такъв мощен инструмент, какъвто е началната, стартовата приватизация или както е прието в почти всички източноевропейски страни, да бъде наречена както малка приватизация. Когато разискваме програма като тази на правителството на Андрей Луканов, необходимостта от намаляване на свръхликвидността в народното стопанство и тази лавинообразна натрупуваща се маса от средства над пазара малката приватизация е една прекрасна и ефикасна помпа, която може да започне засмукване на част от тези свръхликвидни средства. Това дава основание да поискаме от себе си като парламент едно възможно ускоряване на работата по подработване и приемане на пакета от стопански закони.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ: Това можеше отдавна да започне.

СТЕФАН СТОИЛОВ: Господин Димитров, изчакайте да се изкажа 15 минути. Вие говорихте 30. Да, много неща можеха отдавна да започнат при по-други обстоятелства, при по-друго поведение и на правителството, и на такива като вас.

ВЕНЦИСЛАВ ДИМИТРОВ: Какво правихте осем месеца вие като министър на икономическата реформа?

СТЕФАН СТОИЛОВ: Добре де, не превръщайте парламента в митинг. Знаем, че имате голяма школовка.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Стоилов, независимо от тези реплики времето ви изтече.

СТЕФАН СТОИЛОВ: Позволете ми толкова, колкото проф. Чирков говори. Не повече. Нито минути.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Не, моля ви. Прецеденти в това отношение не създават практика.

СТЕФАН СТОИЛОВ: Да, не създават, но нали ние навън може да сме съвсем различни хора, да нанасяме едно към три, едно към пет. Донускам, че аз се нанасям на тази величина едно към три или едно към пет, но тук сме равни. Само 4-5 минути.

Няколко думи по втория въпрос. В епоха като сегашната наред с изискващи много енергия процеси на разграждане на старата система и осъществяване на прехода към нови политически и икономически структури обществото не е гарантирано от опасността от загуба на много енергия. В последните дни сме свидетели на една твърде разгърната се дискусия относно качествата на предложената програма. Няма солидни критерии, които биха защитили полезността от подобна дискусия и разгаряне на страстите. Програмата за реална политика на стабилизация и стопанска реформа, както аз забелязвам, следя всички вестници, не среща никакво отрицателно отношение.

За непредубедения анализатор е повече от очевидно, че в тази програма има много общи положения и принципиални постановки от платформите на всички политически сили, представени в парламента. Противното според мен би било нелогично. Тези три документа предвиждат осъществяване на стопанска реформа.

Самоуверени икономисти обаче още от пролетта силно иронизират тази постановка за това, че има общи положения, които надскачат партийните платформи и представляват общи конструкции, препоръчвани ни от всички основни учебници за правене на стопанска реформа.

С това обаче, без да искат, тези мои колеги заемат позата на вчерашните интелектуални велможи, които признаваха само своите открития. Аз съм доволен, че след като не ни признаваха правото и способността правилно да разбираме теорията и практиката в това отношение, сега поне можем да се позоваваме на направената за първи път през миналата седмица оценка на д-р Дертлиев, че Социалдемократическата партия е за изграждане на социална пазарна икономика.

Защо съм благодарен, искрено? Тъй като само до преди една седмица въобще бивахме обвинявани, че ако сложим пред онова, което искаме да изкажем, думата "социална" пазарна икономика, веднага и унищожително бивахме обвинявани в това, че се опитваме да направим нов експеримент върху гърба на нещастния български народ.

Така.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Все пак, г-н Стоилов, аз се чувствам неудобно, но би трябвало и вие да се чувствате така. Моля ви!

СТЕФАН СТОИЛОВ: Завършвам.

Последните дни ни поднасят едно ново развихряне на демагогията.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Нека да приклучваме наистина. Гласували сме регламент!

СТЕФАН СТОИЛОВ: Приклячвам. Настроенията се подхранват и засилват от някои числа, получени при последното проучване на общественото мнение. Това е разбираемо, но не трябва да бъде пречка за търсене и намиране на задоволителни различните политически сили решения по кардиналните за страната проблеми.

След като една програма не може да бъде оспорена по принцип и от съдържателна гледна точка, неморално е да обявявате за неморална самата програма поради невключване на въпросите за партийното имущество и отговорността на компрометираната част от висшата номенклатура.

Имайте предвид, че аз, подобните на мен - а такава е преобладаващата част от парламентарната фракция на Българската социалистическа партия, - са за радикално решаване на тези два въпроса. Такива като мен са за търсене и намиране на бързи, бързи и ефикасни решения по тези два въпроса. Нерешаването на тези въпроси усложнява и нашата работа, усложнява работата, съгласен съм, и на парламента.

В прочетената декларация на Българската социалистическа партия според мен трябва да се съгласите, е дадена една категорична формула, която може да бъде много бързо реализирана и ние да се придвижим към решаването на тези два тегнещи над нашата работа в парламента въпроси. Има обаче нещо и с това ще завърши, което плаши. Плаши. Повярвайте ми, че говоря откровено.

Това е улавящият се екстремизъм и политически расизъм, който съдържа част от прочетената в четвъртък декларация. Това аз отдавам до голяма степен на част от авторите на тази декларация, а не на философията, която битува като цяло в средите на Съюза на демократичните сили.

Чувствува се един стил, който твърде много напомня на онова, което беше вчерашно наше житие и битие. Ясно е, че имаме и злокачествено възпроизвеждане на нещо, от което всички искаме да избягаме и да оставим във вчерашния ден. Дайте да не създаваме обстановка на страх. Тя може да роди лоши за всички ни неща!

И накрая, господа, аз ви обръщам внимание, че ние живеем вече в условията на една парламентарна република и това никой не може да промени. Днес търсим вашата подкрепа за старта на реформата на базата на програмата на Андрей Луканов. Наемаме се при парламентарна поддръжка да свършим най-трудната част от работата. След време вие ще се нуждаете от нас като конструктивна опозиция. Така ще живеем и работим в условията на парламентарния режим. Благодаря ви.

(Отделни ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има народният представител Велико Великов. За един момент, г-н Лютофиев. Моля Ви, упорито Ви моля! С 10 минути регламент, ще се прекъсва.

ВЕЛИКО ВЕЛИКОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колежки и колеги народни представители! Искам да взема отношение по една дейност от народното стопанство, която досега беше подценявана и забравена, а всъщност е много важна за приватизацията на селското стопанство и прехода към пазарна икономика.

Тази дейност е изкупуването и реализацията на селскостопанската продукция.

Първото постановление на Министерския съвет от 1982 г. и ръководството на секретаря по селското стопанство Васил Цанов нанесоха такива щети на селското стопанство, каквито не би могла да нанесе най-добре подготвената и организирана чуждестранна агресия. Беше забранено на органите на Централния кооперативен съюз да изкупуват селскостопанска продукция, беше разрешено да изкупуват само охлюви, жаби и билки. Монополист на изкупуването стана съществуващият НАПС с неговите подразделения - АПК и ТКЗС, които нямаша материална база и подготвени кадри за изпълнението на тази дейност.

Изкупуването не беше свойствена задача за трудовокооперативните стопанства. Те имаха много други задължения по засяването, прибирането на реколтата и отглеждането на животните. Бяха назначени щатни закупчици, на които количеството изкупена продукция не оказваше влияние за формиране на заплатите им. Прекъсна се връзката между производителя и търговеца-закупчик. Нямахме кой да формира политиката на изкупуването на село. Не се посещават вече отделните домакинства. Не се изкупуват редовно произведенията на селскостопанската продукция. Намаля броят на изкупените яйца.

Милиони броя говежди, овчи, агнешки кожи се хвърлят, а в същия момент България даваше милиони долари за изкупуване на кожи от Аржентина и Мексико. Спря изкупуването и на птици. Хората бяха обезверени, защото нямаше кой да гарантира количеството и цената на продукцията, която ще се изкупува за следващата година. Много големи количества произведена продукция не можеше да се оползотвори, а се хвърляше на боклука. Става дума за лука, чесъна, арпаджика, салатите и марулитите. Не се снабдяват вече производителите с посадъчен материал, семена, препарати и торове. Много големи количества плодове и зеленчуци в личния двор остават да гният или да се хвърлят на домашните животни поради това, че няма кой да ги изкупи. Личните стопани, желаещи да отглеждат домашни животни за реализация, бяха напълно обезвере-

ни затова, защото не им се дават приплоди. В много случаи не се дават поощренията, приети за отглеждането на отделните видове животни. Не се издължава своевременно фуражът, който им се полага за произведено месо, и се стигна дотам, че държавата дължи в момента 1 млн. и 30 хил. т зърнен фураж за изкупено месо.

Въпреки тези трудности личните стопани заявяват, че е по-лесно да произвеждат животинска продукция, отколкото да я продадат. Закупчиците заявяват изкупуване за 9 часа, а се явяват в 14 часа. След приемането на животните спадат фира 3 процента, при извозването им след половин час в "Родопа" се спадат още 3 процента фира. Или общо 6 на сто на 500 кг животно - това са 30 кг, по 4 лв. - 120 лв. Половината от тази сума е щета за личния стопанин.

Във връзка с приватизацията на селското стопанство предлагам от името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз да се възстановят правата и задълженията на всестранната кооперация. Тя е в състояние да изкупува и в най-отдалечените места създадената селскостопанска продукция - мляко, месо, плодове, зеленчуци и всички зърнени селскостопански произведения.

Тя е в състояние да организира на висота производството, изкупуването и реализацията на създадената селскостопанска продукция.

Тя е в състояние да снабдява частните стопани с необходимите семена, посадъчен материал и торове. Тя може да финансира през есента частните стопани срещу уговореното или договорено количество продукция, която е заложена за производство през следващата година.

Тя може да организира закупуването на трактори, комбайни, прикачен инвентар и други необходими машини за даване под наем срещу заплащане с изкупената продукция. Всестранната кооперация може да организира снабдяването на цялата налична малогабаритна техника с гориво и смазочни материали под контрола на общината. За изпълнението на тази много важна и отговорна задача по изкупуването и оползотворяването на създадената селскостопанска продукция кооперативната система има сили и възможности да организира производството на по-големи количества продукция. Да върне вярата на трудовите хора в редовното и срочното изкупуване на готовата продукция. Това е възможно, защото тя има материална база и честни кадри. Не е необходимо да се създава нова материална база и да се назначават нови щатни бройки, тъй като са налице търговски работници, които могат да осъществят изкупуването и оползотворяването на селскостопанската продукция срещу минимален процент увеличение на заплатата.

Българският селянин традиционно е свикнал да занесе произведената продукция в потребителната кооперация и оттам да купи сол, газ, оцет и олио. Кооперативната система представлява един оформен търговски колос, който с различните си кадри е в състояние да изкупува, извозва, реализира и преработва цялата създадена продукция в селата. Приватизацията в селското стопанство не би била възможна без възстановяването на всестранната кооперация в село.

Всестранната кооперация е важен икономически лост и стабилен организатор за увеличаване на селскостопанското производство. Чрез възстановяване на всестранната кооперация би било възможно реално възстановяване и възобновяване на българското село!

Благодаря ви.

(Отделни ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря също. Думата има Илко Ескенази.

ЮНАЛ ЛЮТФИЕВ: Господин Ганев, може ли да направя едно изявление? Както виждате, не присъства парламентарната група на Движението за права и свободи.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Изявление, не. Искайте дума-та по процедурен въпрос.

ЮНАЛ ЛЮТФИЕВ: Аз мисля, че колегите искат да знаят защо не присъ-твува парламентарната група на Движението за права и свободи.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Заповядайте.

ЮНАЛ ЛЮТФИЕВ: Благодаря Ви за възможността.

Уважаеми председателстващ, уважаеми народни представители! Упъл-номощен съм да заявя, че парламентарната група на Движението за права и свободи реши в знак на протест да бойкотира днешното пленарно заседание до 17,30 ч. Причините са следните.

Програмата на правителството не съдържа отделен раздел за гарантира-не на правата и свободите на човека на равнопоставена основа. Програмата на правителството не предвижда срочни и ефикасни мерки за възстановяване на правата и свободите на българските граждани, масово нарушавани през пери-ода на т. нар. възродителен процес.

Всички сме свидетели, че напрежението в страната расте. Ние като парла-ментарна група направихме необходимото за своевременното решаване от страна на правителството на проблеми, като изучаването на турския език в бъл-гарските училища, второ, изменението на Закона за имената на българските граждани, трето, решаването на жилищните и другите социални проблеми на

засегнатите български граждани. За три месеца по тези проблеми не беше направено нищо.

След 17,30 ч. парламентарната група на Движението за права и свободи ще излезе с обстойна декларация по тези въпроси.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата г-н Илко Ескенази. Господин Янков, не приближавайте трибуната, не сте поискали думата по съответния ред. (*Удря звънеца*) Моля Ви, г-н Янков, недейте така.

ЯНКО ЯНКОВ: Аз се присъединявам и напускам също залата.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Ще се постарая в максимално съкратен срок, в по-малко от предвиденото време, да изразя моето отношение към някои моменти от програмата и по-специално отношението ми към въпроса по какъв начин и на какво основание тази програма може да се подкрепи.

Преди всичко искам да обърна още веднъж внимание, че основните си коментари във връзка с аспекти на програмата съм изложил в една статия, за която ставаше дума миналата седмица. Но тук искам да обърна внимание на други неща, защото не бих желал да се повтарям.

Първата ми бележка по отношение на програмата е, че по отношение на законодателството, в крайна сметка аз говоря преди всичко в качеството си на юрист, програмата е съсредоточена към съставянето на законопроекти, които да бъдат внасяни във Великото Народно събрание. Това не е в един кризисен момент типичната присъща задача на правителството. Разбира се, аз лично много високо ценя организацията, която е създадена в Министерския съвет за подготвяне на законопроекти. Министерският съвет разполага с персонал, и с техника, и с възможности да финансира законопроекти. Това са по-големи възможности засега от възможностите на Народното събрание и те трябва да бъдат, разбира се, използвани. Но много по-важна в този момент по отношение на нормативната уредба това е в правителствената програма да се види неговата нормотворческа дейност - какво предвижда правителството да направи. А това са две групи въпроси.

Едната група са отмяната или внасянето на изменения в множество постановления на правителството. И не само постановления. Има съществени норми и в други нормативни актове на правителството, включително се съдържат в разпореждания и решения на Министерския съвет. Аз не бих искал от тази трибуна да давам съвет на г-н Луканов какви постановления трябва да се отменят или изменят, но мога по номера да цитирам поне десетина постановления, които просто представляват една пречка за дейността както на икономи-

ката, така и на други сфери, каквато е например културата и изкуството. Например присъстващите в залата народни представители вероятно знаят, че в момента абсолютна спънка за правилното заплащане на труда в областта на културата това са тарифите за авторски възнаграждения, които са приети с постановление на Министерския съвет. Това са седем-осем тарифи. Но това го давам само като пример, че в най-различни сфери Министерският съвет би следвало да съсредоточи вниманието си върху подзаконовите нормативни актове, които е издал, да ги измени така, че да съответствуват на новите изисквания.

От друга страна, тогава, когато има законови пречки, тогава вече Министерският съвет би могъл да се обърне с един законопроект да бъде изменен съответният закон.

Това е една страна на програмата и там трябва да бъде тежестта на дейността на правителството. За съжаление трябва да кажа, че в тази част от програмата, макар и да съм я чел внимателно, не можах да схвана една такава насока на правителството.

Следващият момент, на който искам да обърна внимание, това е подкрепата на програмата. Изразявам личното си мнение, че, подкрепяйки програмата по формален или по неформален начин, всеки депутат прави своя личен избор и поема лична отговорност. Той я поема не само пред Великото Народно събрание, той я поема и пред своите избиратели. Така че не бива да генерализираме и да придаваме партийност на един такъв въпрос за подкрепа на програмата. Това е и въпрос на личната съвест на всеки народен представител.

Моите колебания относно подкрепянето на програмата, аз няма да ви отегчавам и да ви занимавам с моите лични мисли, но в известен смисъл те имат и по-принципно значение, са относно отражението на тази програма върху избирателите. Имам предвид върху хората, не говоря народа, за да не вземем думата от негово име. И както вече бях подчертал, доколкото тази програма без частта ѝ, свързана с разчистването на миналото, би могла да бъде приета от хората.

В тази насока аз още веднъж горещо настоявам програмата да бъде тясно обвързана с действия на правителството за заличаване на вредните последици от миналото. Господин Стоилов взе вече отношение по този въпрос, но аз искам още веднъж да повторя: това не е каприз, това е въпрос на доверие към извършваната икономическа реформа. И тъй като говоря като народен представител в личното си качество, аз само бих могъл да поставя няколко риторични въпроса, за да може да се разбере и моето отношение към програмата. Как мога аз да обясня на моите избиратели, че подкрепям една програма, която ще

направи много сериозни бизнесмени хора от моя избирателен район, които благодарение на своите познанства, благодарение на своята позиция в момента работят или са съдружници във фирми с чуждестранно участие? Как мога по същия начин да кажа на моите избиратели, че, видите ли, валутният закон е страшно строг. Това е редно, по такъв начин трябва да бъде, защото нашата страна се нуждае от валута, и т.н., а едновременно с това виждам, че в същия мой избирателен район един хотел се дава незаконно под наем срещу валута, това е една аренда по същество, заедно с персонала. Забележете, дава се под наем чуждестранната фирма заедно с хората, които работят в нея, срещу което се получават едни значителни суми - минимално 87-100 хиляди долара месечно. Става дума в случая за една партийна фирма "Слънчев деп", за да не бъде голословен, притежавам и договора. Как да кажа на тези мои избиратели: Виждате, има едно нещастно дете, за което има подписка да се внесе валута, за да може то да се лекува, а едновременно с това да се трупат валутни средства. Мисля, че това е не само неморално, това е един цинизъм. И в този смисъл правителството би следвало да вземе мерки - не само да преследва спекулантите, но да преследва този чужденец, който си е позволил да развива стопанска дейност в страната, без да има разрешение за това. Той го върши съвместно с една партийна фирма.

Ако държавата в лицето на правителството не вземе мерки да гони нарушенията на първите чужденци, които идват и си позволяват да вършат нарушения, кой ще извърши това? Това няма да бъде Великото Народно събрание и не е негова задача това.

В това отношение искам да подчертая още веднъж, че правителството би могло да извърши страшно много, защото в неговата система е Министерството на външноикономическите връзки. Правителството би следвало чрез това Министерство на външноикономическите връзки да види колко бивши посланици имат собствени фирми в чужбина. Аз си спомням, когато г-н Луканов при приемането на 52. постановление заяви, че много строго ще бъдат преследвани всички, които имат в чужбина средства, дялово участие без съответно разрешение. Не е известно досега някой да е бил проверен за тази си дейност. Наистина това е много сложно, защото ние знаем, че в една банкова гаранция в Люксембург може да бъде открито дружество, без да се знае кой е собственикът. Но все пак правителството би следвало да разполага с тази информация.

Така че когато става дума за подкрепа на програмата, на първо място стои въпросът дали хората ще бъдат готови да понесат тези огромни жертви, и нека да сме наясно, това и г-н Луканов подчерта, когато виждат едновременно с

това, че виновниците не са наказани, че тези, които са допринесли за тази катастрофа, използват натрупаните средства, за да ги умножават, и т.н.

Но в крайна сметка аз не бих искал да повтарям още веднъж казаното в пресата, искам да заключа със следното: Има пиеси, пиесата може да бъде много хубава, пиесата може да се нуждае и от усъвършенствуване, може да бъде винаги направена по-добра, но все пак има значение каква е режисурата и какви са гаранциите относно режисурата. И аз лично като депутат бих искал да видя тези гаранции - каква ще бъде режисурата на тази пиеса.

Благодаря. (*Частични ръкопляскания в опозицията*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата Георги Пирински.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Уважаеми господин председател, не съм сигурен по какъв принцип сте определили последователността на изказващите се в списъка, който е пред Вас. Бих предпочел да не правя изказване сега, а по възможност, ако разрешите, да се възползвам от това право към края на дискусиата. В петък в една реплика, която си позволих да направя, или по повод на нея беше отправен упрек към председателстващия тогавашното заседание, че не е редно представители на правителството, участвували в изготвянето на програмата, да участвуват в хода на дискусиата. Смисълът на дискусиата е да се чуят мненията на различни народни представители от различните фракции и накрая правителството да се постарее да защити програмата, да отговори на направената критика, да изрази съгласие с някои от становищата. Тъй че, ако не възразявате и ако тази бележка има своето основание, бих си запазил правото за по-обстойно изказване в заключителния етап от дискусиата по тази точка от дневния ред.

Сега с Ваше разрешение бих отправил една реплика към д-р Чирков във връзка с част от неговото изказване. Той засегна въпроса за доверието като централен въпрос, който да позволи или не една такава програма да бъде реализирана. Бих предложил на неговото внимание само следния аргумент: и международната общност, и нашата общественост според мен ще гласуват доверие на онази обществена сила, на онази парламентарна сила, която докаже, че може да работи със своите политически опоненти. Вие добре разбирате, че когато една банка кредитира едно домакинство, едно предприятие, тя следи дали това домакинство живее в някаква хармония, дали това предприятие има хармонични трудови отношения или не. След това се занимава какъв е бюджетът на домакинството, какъв е планът на предприятието.

Доктор Чирков, има един централен проблем, който съществува в развитието на политическия процес у нас още преди изборите. В предизборната

платформа на Съюза на демократичните сили, включително и до последните изказвания, които слушаме през последните дни, се застъпва тезата, че единствено Съюзът на демократичните сили е в състояние да осигури развитието на демократичния процес в България, че единствено специалистите на Съюза на демократичните сили са онези, които могат убедително да проведат философията на пазарната икономика... *(Ръкопляскания от блока на СДС)* Никой не отрича компетентността и предаността към принципите на демокрацията....

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Пирински, вероятно външението е по повод на това дали думите Ви звучат като реплика.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Навярно е така. Аз се ползвам и от настоящата позиция на д-р Чирков, когато той отстояваше правото си на изказване, за да помоля за една разширена реплика. Завършвам я с мисълта, че ако ние като парламент покажем и на нашето общество, и на нашите партньори от чужбина, че сме способни в изключителни обстоятелства, какъвто е сегашният момент - от икономическа и политическа гледна точка, независимо от нашите принципни различия да подкрепим една линия на действие, която без съмнение е нужната в момента, тогава ние ще имаме шанс и като страна, и като процес на демократизиране.

Господин председател, надявайки се на Вашата благосклонност към края на дискусиата, бих се ограничил с тези няколко думи.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря много. Господин Първанов иска думата по процедурен въпрос.

ИВАН ПЪРВАНОВ: Благодаря Ви, господин председател. Госпожи и господа народни представители, току-що се натъкнахме на едно явление, което според мен трябва да получи своята регламентация. Става дума за промяна в реда на изказванията. Може би следващият път ще стане въпрос за отстъпване на думата. Това са процедурни въпроси, които трябва да бъдат изяснени. Най-малкото, което би трябвало да се направи, е, че промяната в реда на изказванията трябва да стане, като този, на който е дадена думата, но иска да се изкаже по-късно, трябва да посочи на мястото на кого ще се изкаже, с кого променя реда си. Това, разбира се, трябва да стане със съгласието на парламентарната група.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Първанов, той не знае листата, за да каже по-нататък на мястото на кого ще се изкаже, но има такава възможност.

ИВАН ПЪРВАНОВ: Мисля, че сега е моментът да се изяснят тези неща.

Има случаи, когато става въпрос за отстъпване на думата. Една хипотеза: например има незаписан депутат, а записаният иска да отстъпи реда си на не-

записан. В този случай е очевидно, че трябва да се търси някакво разрешение. Аз го предлагам в смисъл, че този, който се е записал и е отстъпил на незаписания, няма право на изказване. Незаписаният се трябва да говори последен, след всички, които са се записали.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Първанов, Вие ядете малко от хляба на дискусиата по правилника утре, но добре.

Има думата за реплика г-н Марков.

ПЕТЪР МАРКОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги, дами и господа! Мисля, че в новия правилник трябва да има правило за натрупване на реплики. Още вчера исках да репликирам г-н Пирински, който се спря на един въпрос за доверието или за констатациите в комисиите в Народното събрание към предложената от г-н Луканов програма. Искам да кажа, че в известна степен това съдържащо манипулиране на тези, които го слушат, защото на всички нас ни е ясно, че мнозинството на БСП в комисиите е същото, каквото е в тази зала. Когато се наложи гласуване, то тяхното мнение се налага. Такава подкрепа в комисиите правителството винаги може да получи.

За сегашното изказване искам да кажа следното: една банка никога не кредитира хармонията, а иска гаранции под формата на капитал в едно предприятие, преди да кредитира. Ако приемем обществото за банка, то иска да има някакъв политически капитал, за да го ограда с доверието си. Мисля, че вие такъв политически капитал нямате.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания от блока на СДС)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата господин Карадимов.

РОСЕН КАРАДИМОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Аз бях подготвил едно доста пространно изложение върху програмата и по-специално в аспекта на защита на интересите на младите хора в България, но няма да изнеса пред вас това пространно изложение. Едно - за да спестя време, второ - защото (извинете ме, това е моя констатация) в момента обсъждането на програмата по същество е не въпрос каква е програмата, добра или лоша, а се превръща в политически въпрос. Аз не бих желал да се спирам по конкретната проблематика на тази програма или ще го направя в най-общи линии на фона на една политическа дискусия, която продължава да разпределя властта в страната. Аз не приемам подобен подход на обсъждане на една програма. Той може би има своето основание и мотивация, но за мен, връщайки се вчера от своя избирателен район, е важно едно: ако днес или утре Народното събрание не гласува програмата и не започне нейното реализи-

ране, отгук нататък шансовете на тази страна действително намаляват много. Това всички го знаем. Правя просто констатация на глас.

Аз ще гласувам за програмата, независимо че моето пространно изказване беше доста критично по отношение на нея в частта ѝ "социалната защита на младите хора в страната".

Знам, че може би това ви изглежда доста тривиално в този момент, но от тази трибуна се изказаха толкова много пожелания и толкова много клетви за това, че младите хора напускат страната, та си мислех, че до този момент във Великото Народно събрание и в програмата на правителството трябваше да бъде отделено внимание на този въпрос.

Разбира се, това, което най-много ме тревожи, е не че програмата не дава социалната защита и гаранцията на младите хора. Ясно е, че тя е стегната до максимум. Ясно е, че нещата, които съществуваша като придобивки, не могат и да се мислят в периода на нейното реализиране.

Плаши ме една тенденция, която съществува в това Велико Народно събрание. Беше отхвърлена идеята за създаване на комисия за младежта, въпреки че всички отчитахме и признавахме, че младежта в България има проблеми. Не посмяхме дори да поставим въпроса за изпълнителен държавен орган за младежта, след като не беше приета идеята за такава комисия. Сега в програмата младежта по същество влиза в категорията социално слаби хора. Това е точно така. Но ако ние не разберем и като законодателен орган, и като изпълнителна власт, че създавайки специални прерогативи, специални предимства на младите хора, ние не просто даваме протекция на едно поколение, а даваме протекция на бъдещето на България. Тази програма ще бъде реализирана и от млади хора. Затова в нея трябваше да намери място социалната защита на младите хора.

Ще се огранича с това. Казвам, че подкрепям програмата, защото програмата трябва да има и действие трябва да има.

Приканвам, нека всички ние още днес да определим своето отношение. Но нека то да бъде ясно и категорично. Струва ми се, че толкова дебати при толкова ясно очертали се политически тенденции не са необходими. Приканвам към по-кратка дискусия и ако трябва, да минем към категорично, ако трябва и поименно гласуване по този въпрос.

ЛЕА КОЕН (*От залата*): Програмата няма да се гласува...

РОСЕН КАРАДИМОВ: Наистина програмата няма да се гласува. Вие сте права, госпожа Коен, защото няма такава парламентарна практика. Беше казано, че ние ще гласуваме решение на Народното събрание. (*Шум в залата*)

Приключвам с това кратко свое експозе. Нещата, които исках да кажа, ще ги предоставя писмено към протокола.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви, господин Карадимов. Думата има Атанас Узунов.

АТАНАС УЗУНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми дами и господа народни представители! Обсъждайки програмата за по-нататъшната демократизация на обществото и осигуряване на преход към пазарна икономика, за съжаление лично аз оставам с впечатление, че не важи онова правило, което още Кольо Фичето беше казал: "За извършената работа той си залага главата, ако не е качествена."

Горното е перифразирано. На настоящата програма липсва онова, което трябва да има между две страни - между правителството, от една страна, и Великото Народно събрание, от друга. Офертата се дава предварително и въз основа на нея се правят съответни разговори. За съжаление правителствената програма като оферта за бъдещото ни развитие се даде, след като въпросът с правителството вече е решен, и ние трябва да приемем редица от тези дадени моменти, без ефективно да можем да ги коригираме.

В този смисъл искам да се спра на въпроса, развит в раздел IV под общото заглавие "Заетост, социална защита и здравеопазване". Тук, използвайки стара инерция, се прокарват три основни въпроса в един раздел, като се опитваме да ги решим. За съжаление и в трите раздела липсва конкретност и липсва онова, което трябва да извърши конкретно правителството, разделено по срокове, като излиза от настоящото положение, от нашата икономическа слабост и произтичащите от това неудачи както в заетостта на работната ръка, защитата на социално слабите и в здравеопазването.

Това не ни удовлетворява като програма, тъй като това е дадено без конкретни гаранции както във времето, така и във формите на изпълнение. Или липсват конкретни мерки, които трябва да извършим във времето не по-дълго от сто дни за неотложните жизненоспасяващи мероприятия и следващия по-дълъг период до една година.

В I раздел, говорейки за заетостта, се казва, че за 40 дни се иска нов закон за трудовата заетост, нов Кодекс на труда и пр. Изниква законният въпрос - как ще стане това, в какъв срок ще стане, какви нови работни места ще бъдат разкрити? А Кодексът на труда на каква база ще бъде изработен? Говоря за база-та на собственост и правилната защита както на работещия в различните системи, така и на бъдещия работодател.

Говори се за договореност, но липсва онази конкретност - къде и в какъв срок и обем ще се разкрийт работните места.

В т.2 се говори за безработица и установяваме, че я регистрираме до края на ноември. Та тя и сега се регистрира. Но програмата е тази, която трябва да прогнозира и да реагира съответно на прогнозите. Това, повтарям, трябва да стане в близкото бъдеще, но в програмата липсва.

Осигурявайки средства от националния бюджет и от други източници на постъпления, липсва пак конкретността, защото не се знаят нито бюджетът, нито другите източници на постъпления, а това беше една от задачите на програмата да изясни, да предложи колко и откъде ще се вземат парите, осигурителният принцип, който досега както за социални грижи, така и за здравеопазването беше на базата на остатъчността - колкото остане, толкова да се даде, а в редица случаи от него да се вземе, за да се даде другаде. Една абсолютно порочна практика се нуждае от конкретизиране на фондовете съобразно нуждите и социалната и медицинската осигуреност досега, както и в перспектива в следващите три месеца.

В този аспект се разглежда и здравеопазването. То е развито в т.7 с една доброжелателност в програмата, че здравеопазването трябва да бъде всеобщо достъпно и задоволяващо всички здравни нужди - профилактика, лечение, възстановяване. Тук това е само едно желание, без да се опира на конкретни неща.

Например на нас ни е необходимо сега в момента да знаем колко грама мазнини, белтък, въглехидрати са необходими за всеки гражданин в тази страна, като дадем приоритетни направления по отношение на децата. За съжаление конкретност в програмата за профилактика в този труден момент липсва, липсва конкретност и за нашето изхранване в близките три месеца.

По отношение на лечението. Сега ние имаме крепяща нужда и трябва спешно да решим въпросите за жизнеспасяващите медикаменти. Известно е, че ние не разполагаме дори с аспирин, липсва инсулин, липсват тонизиращи средства и пр. Ние не виждаме в програмата конкретно как и откъде ще набавим тези медикаменти. Дали това ще стане чрез дарение отвън, чрез опит за спешно организиране на производството тук или по друг начин, не се вижда.

Като пожелание също е разгледан въпросът за фондовите каси. На всички е известно, че ние трябва да създадем тези фондове, но положението в програмата не е обвързано със срокове. За съжаление в структурата на досегашните органи на здравеопазването и в програмата има твърде много общи неща, които тежат от миналото и които се взаимствуват и сега. Ние не осигуряваме например ценник за медицинските услуги. Отстъпваме от един голям принцип на

социалната безплатност, която засега беше безплатна по отношение на лекарския труд, но за голяма част от нашия народ не е безплатна по отношение на медикаментите и пр.

Аз изпущам и не развивам въпроса за малката група олигархии, които действително имаха пълна безплатна помощ.

В заключение аз мисля, че правителството трябва да конкретизира своята програма, изхождайки от сегашното положение. Лично аз приемам програмата като непълна, като неконкретна и неточна.

Имах учител, който, когато ни изпитваше, ни задаваше конкретен въпрос: "Знаете или не знаете?" За мен асоциативно възниква въпросът - правителството може или не може да направи такава програма? Експертите, които помагаха за изпълнение на тази програма, според мен не можаха да направят пълна и точна програма.

И в такъв случай възниква едно решение, ако могат да го направят, моля да действуват, ако не могат, тогава трябва да има друго решение, колкото и горчиво да е то, то ще бъде решение.

Благодаря. *(Ръкопляскания в блока на СДС)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има народният представител Иван Пушкарров.

ИВАН ПУШКАРОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги народни представители! Залата доста оредя. Господин Ганев, поглеждам часовника и мисля, че ще се придържам към старата народна мъдрост, че на приятеля часовника спира, тъй като съм се подготвил с едно малко може би по-широко изказване.

Заставам пред вас с ясното чувство за собственост и несъвършенство, не притежавам нито топлия баритон на Георги Пирински, нито шестото чувство на Сашо Томов, което беше изразено още миналата седмица. Обикновен простосмъртен съм, който носи своя български чувал с противоречия и тези противоречия не мога да ги оставя нито през деня, не ме напускат и през нощта. Единственото, което мога да обещаю от тази висока трибуна, това е да бъда искрен.

Наложил се през миналата седмица доста да говоря, даже и някои неща написях за програмата, но осъзнавайки огромното значение на един такъв документ, сега, в този момент, нямам право да не изкажа тези съображения пред вас, за да направите вие оценка за това как гледам аз на нещата и с това да помогна на страната за излизане от катастрофата.

Какво представлява програмата на правителството, която сега обсъждаме, според мен? Нито ще бъде правилно, нито пък е възможно, да бъде даден

еднозначен отговор на този въпрос. От една страна, тя представлява най-радикалният и помоему най-шоковият вариант от всички предлагани през последната година варианти. И този вариант безспорно по своята цел е насочен към един тотален преход от една система към друга система по своята цел, искам да подчертая.

От друга страна, високата степен на обобщаване, която е заложена в програмата, я превръща не в програма на действията, а в програма на намеренията. Тази програма представлява гръцки храм, в който министър-председателят може да влезе, откъдето си поиска, да вземе, каквото си поиска, и да излезе, също откъдето си поиска. *(Ръкопляскане в блока на СДС)*

В този смисъл програмата може да бъде оценявана само като намерение на правителството за извършване на бъдещи действия, водещи към нова икономическа и политическа система. Това дава един огромен терен за тактически действия на правителството, който Великото Народно събрание трябва да оцени дали е възможно да му бъде предоставен.

От какви позиции може и трябва да бъде оценявана програмата? Аз, както повечето от вас в тази зала, съм човек, натрупал многогодишен опит да бъде лъган с най-различни програми, включително и такива, които обещаваха преход и смяна на системата, затова свързвам всяка програма, която ни се представя от управляващата партия, с изменение не към добро, а към по-лошо. Може и да съм обременен, но мисля, че всичко онова, което го казваме, ние сме длъжни да го кажем пред нашия народ.

Заедно с това при оценката на тази програма поради нейния изключителен характер за цялото наше бъдеще няма да бъдем прави, ако не потърсим и не оценим какви са заложените в нея гаранции за нейното изпълнение и за осъществяване на прехода към нова икономическа и политическа система.

И така: какви са главните, характерни особености на представената програма като цяло?

На първо място, искам ясно да подчертая, че това е една неизбежна програма по следните причини: поради силното и остро влошаване на вътрешното икономическо и политическо състояние на нашата страна и ясно очертаващата се тенденция на засилване влиянието на СДС върху избирателите и цялото население *(ръкопляскания от страна на опозицията)*, поради навлизането на страната в период на силен натиск от страна на международните финансови институции и на Международния валутен фонд - фондът вече предявява към нашата страна редица строги изисквания, които ние безусловно трябва да спазваме, ако искаме да разчитаме на международна помощ при решаване на проблемите на страната, и поради силно влошаване на външноикономически-

те условия за нашата страна като цяло. Само маркирам, защото времето доста бързо напредва.

На второ място това е една парадоксална програма, и то не по своето съдържание, а по своята политическа легитимност. Това е основен, преди всичко политически въпрос. Той се предизвиква от факта, че с тази програма правителството прави рязък завой, като се отказва от свръхсоциалните ангажменти, които пое пред избирателите си в своята предизборна програма и фактически сега признава, че е невъзможно тяхното реално съчетаване с изискванията на прехода към нова икономическа система. В този случай възниква законният въпрос: има ли програмата политическа легитимност и може ли да има такава легитимност програма, която по идеи и по дух се доближава на идейно равнище до идеите и възгледите на СДС и в този смисъл се явява конфликтна както на предизборната програма на БСП, така и на програмата, приета на извънредния конгрес на Българската социалистическа партия. Аз разбирам желанието на министър-председателя г-н Андрей Луканов да предложи една надпартийна програма, но може ли той да предложи една антипартийна на БСП програма и да я изпълнява?

Господа социалисти, мислейки за програмата на правителството, се връщам 2000 години назад и си спомням за Апостол Петър, който само за една нощ се отказал три пъти от Христос. Колко пъти вие ще се отказвате от своята програма, от своето име, от своята идеология... (*бурни ръкопляскания от страна на опозицията*) и ако щете, от себе си в името на една цел, която изниква в сянката отзад - това е мрачният лозунг на Ленин: "Власт на всяка цена!" (*Ръкопляскания от страна на опозицията*)

На трето място, това е една жестока програма и аз съм съгласен напълно с мнението на министър-председателя в това отношение. Заедно с това не може да се прави такава оценка, без да се каже защо програмата стана жестока, след като бяха проиграни безсмислено най-малко 10 месеца от нашето развитие и бяха изчерпани през този период почти докрай всички вътрешни ресурси и резерви на страната. Аз застъпвам категорично становището, че този, който предлага една такава жестока програма на нашия народ, трябва пръв да каже каква цена е готов да плати той самият и неговата партия за реализацията на тази програма. (*Ръкопляскания от страна на опозицията*)

За нас тази цена представляват посочените в политическата декларация на парламентарния съюз на СДС изисквания и без тези изисквания мисля, че тук доста колеги се изказаха, едва ли е възможно да се воюва за доверието при реализацията на тази програма.

Искам да се спра на някои основни въпроси, свързани с икономическата част на програмата, които считам за важни и необходими при нейната оценка.

На първо място, програмата е изградена и тя иманентно съдържа в себе си много силно обвързване на дейността на правителството и дейността на парламента. Стова, ако не се отива към прехвърляне на отговорност за изпълнението на програмата, то най-малко се върви към разделяне на тази отговорност. Необходимо е ясно и недвусмислено да се подчертае, че правителството е изцяло отговорно за изпълнението на програмата в рамките на пълномощията, които са му гласувани от Великото Народно събрание, а Великото Народно събрание от своя страна трябва да изпълнява своята задача - да осигурява законовите гаранции за изпълнение на тази програма. *(Ръкопляскания от страна на опозицията)*

На второ място, в програмата, както вече беше подчертано от редица колеги, не се представя в нейната цялост - заедно с останалите документи и ние все още не ги знаем - бюджетът и политиката на Българската народна банка, което, както се изтъкна и от представителя на Международния валутен фонд г-н Кандесю, не дава възможност за реална оценка на намеренията на правителството, заложили в програмата.

На трето място, в програмата няма никакъв временен хоризонт и разполагането в него на краткосрочните, средносрочните и дългосрочните мероприятия, както и тяхната вътрешна взаимна връзка, което в случая, както показва опитът на всички източноевропейски страни, представлява най-важното условие за осъществяването на тази програма.

На четвърто място, особено сериозна тревога буди заложената в програмата тенденция на предопределяне на редица много важни елементи, институции и механизми на стабилизацията и прехода към пазарна икономика, което според нас е израз на стремежа да се обединява държавата като власт и държавата като собственик. За нас, в нашето виждане това е фундаментален въпрос на цялата икономическа реформа за смяната на системата и от начина на неговото решаване зависи практически изцяло успехът на реформата.

Един път завинаги ние трябва да разделим държавата от партията, от една страна, и, от друга страна, да разделим държавата като власт от държавата като собственик и по този начин да създадем нормалните икономически условия за стартиране на основните икономически реформи на прехода към пазарната икономика.

На пето място, един от възловите въпроси, по които правителството не се е определило, това е въпросът за начина, по който ще си взаимодействуват процесите на стабилизацията и отделните икономически реформи и главно при-

ватизацията. Поради натрупаното закъснение все по-настойчиви стават сигналите и исканията за ускоряване на реформата в различните области и особено настроенията за устремна приватизация, посредством която да наваксаме изоставането с един замах, като се атакува старата система в самото сърце. Това е по същество чисто популистски лозунг, реализирането на който може да взриви цялата реформа на прехода към нова икономическа система и да проиграем по този начин единствения ни останал исторически шанс.

Без да влизам в подробности тук, на пленарното заседание, искам да кажа, че всяка стъпка на икономическата реформа може да бъде направена само ако са създадени необходимите икономически и инфраструктурни условия за това, а такава подготовка, поне от общите записи на програмата на правителството, не личи да се предвижда поне в необходимата и достатъчна степен.

Това се отнася както за мерките на стабилизацията, така и за реформите на прехода към пазарна икономика.

И накрая, не искам да ви уморявам повече, в програмата според мен е налице рязко нарушаване на баланса между икономическите и социалните аспекти на програмата. Не е разписана достатъчно точно и подробно цената на реформата, на различните слоеве от населението, което според мен създава необходимите социално-психологически предпоставки за нейното осъществяване.

Искам да завърша с това, че в нашата работа в парламента икономистите от СДС ще се ръководят от правилото, че принципите се оценяват не по намеренията, а по резултатите.

Благодаря ви за вниманието! *(Бурни ръкопляскания от страна на опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата г-н Велко Вълканов.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Уважаеми колеги! Не съм специалист по всички въпроси и затова ще се произнеса само по два въпроса, които имат отношение към правото. Най-напред по онази част от програмата, която се отнася до правната система. Аз намирам, че тази част е сериозно разработена, но според мен има сериозни напълноти: най-напред бих искал да кажа, че ако зависеше от мен, бих допълнил програмата със следните положения. Най-напред бих взел мерки да осигуря независимостта на съдиите - всички съдии според мен би трябвало да бъдат избирани безсрочно, пожизнено, след като изкарат един период от четири-пет години, те след това би трябвало да бъдат избрани пожизнено и по този начин да гарантираме тяхната независимост.

Свършено необходимо е на съдиите да се осигурят нормални материални условия за работа, всички съдебни палати трябва да се върнат на съдебните органи, освен това съдиите трябва да бъдат освободени от това непосилно бреме, което сега носят - те имат толкова много работа, че твърде често работят и вкъщи.

На второ място, според мен е необходимо да се вземат мерки да се подобрят условията в затворите, затворното дело е в едно твърде окаяно състояние. Там хората трудно се превъзпитават, те са едно място за човешко отчаяние.

На трето място, бих обърнал внимание на следствения апарат. Според мен следственият апарат би трябвало да бъде изваден от системата на Министерството на вътрешните работи и да се отнесе към системата на правосъдието. Министерството на вътрешните работи трябва да остане само да върши своята оперативна работа, а всичко, което се отнася до правосъдието, до установяването на вината, всичко това трябва да се решава от съдебни следователи или съдии-следователи, както някога бяха наричани.

Това са няколко основни въпроса, които бих искал нарочно да подчертая като свършено необходими да влязат в програмата на нашето правителство.

Сега позволете ми, уважаеми колеги, да се спра и на един много важен според мен въпрос, който има отношение към моята квалификация на юрист. Това е въпросът за вината, която се носи в нашата страна от управляващата партия, от всички, които бяха свързани със системата, действувала до 10 ноември миналата година.

Искам да ви призная. Аз твърде много съм мислил по тези въпроси, много съм се вълнувал и стигам до заключения, които искам да споделя с вас. Има два вида вина - юридическа и политико-правствена. Юридическата вина винаги е индивидуална. Тя се отнася до конкретно лице и засяга негови конкретни прояви. Тази вина се установява по съответния законов път от надлежните органи - съда, прокуратурата... Тази вина не може да бъде предмет на обсъждане тук, ние сме законодателен орган, а не правосъден, но всеки от нас очевидно има правото и задължението да съобщава на прокуратурата всички случаи, при които то е констатирано извършването на престъпления. Аз искам да ви призова - всички вие, които настоявате да се реализира тази отговорност, да не чакате някой друг да свърши тази работа вместо вас. Обърнете се към прокуратурата и на основание на чл. 56 от Конституцията поискайте да се задвижи съответната наказателна отговорност за всички, които са извършили престъпления.

Вторият вид вина е политико-правствена вина. Мисля, че тук, в този случай, би могло да се говори за някакъв вид колективна вина, обща вина, или още

по-точно бих казал - за личната вина на всеки от нас за общото дело, за системата.

Аз смятам, че всеки от нас, който е участвувал в системата и по някакъв начин я е укрепвал, носи вина. Аз лично се чувствавам виновен в много случаи (*бурни ръкопляскания от страна на опозицията*) за това, че не съм противодействувал достатъчно енергично, ако искате и за това, че не съм бил в затвора с някои други другари, които са били в затвора. Защото в някой случай човек трябваше да каже ясни думи, които водят пряко до затвора. В този смисъл признавам своята вина!

Но тук забелязвам, уважаеми колеги, едно странно явление: говори се твърде усърдно за чуждата вина и упорито се бяга от собствената вина. Бяга се колективно, бяга се и индивидуално. Колективно бягат например нашите колеги от Българския земеделски народен съюз. Колективно бягат от своята отговорност за тези 45 години... (*Ръкопляскания от страна на опозицията*)

Аз разбирам тяхната теза. Разбирам, че те не са имали свобода на поведение. Не е точно така. Тази позиция, която вие имахте през тези 45 години, беше избрана историческа позиция. Тя се избра в години на вътрешен двубой. Споменете си историята и нейното развитие.

В началото всички бяха за Отечествения фронт. Г.М. Димитров, Никола Петков и всички бяха за Отечествения фронт. Първи Г.М.Димитров се противопостави на Отечествения фронт и поиска България да излезе от войната. Срещу него се обяви Никола Петков. Вие си спомняте как беше. Никола Петков се обяви срещу Гемето и се изказа за Отечествения фронт. Тогава след известен период от време Никола Петков се обяви за излизане от Отечествения фронт. Срещу него застана Александър Обов. Няколко години по-късно срещу Обов се обяви и Трайков, защото самият Обов поиска да се излезе от Отечествения фронт и се противопостави на комунистическата партия.

Както виждате, тази позиция на Земеделския съюз не е случайна позиция. Тя е исторически избрана позиция. Смятам, че Земеделският съюз носи своята отговорност за управлението през тези 45 години. Некоректно е 45 години да живеете в брачен съюз с комунистическата партия и сега да казвате, че сте абсолютно невинни. (*Ръкопляскания от народни представители на БСП*)

Искам да поставя и въпроса за индивидуалната отговорност.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Вълканов, имате една минута. Добре е да потърсите заключителни акорди.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Нямам заключителни акорди. Моля ви, оставете ме да говоря.

Разбирам думите на г-н Петко Симеонов. Имаше принуда. (*Оживление*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ (*звъни*): Моля за тишина.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: През тези години имаше принуда. Но искам да подчертая, че имаше и параметри на свободно поведение, но те не бяха използвани. Много хора в учреждения, институти и пр. се придържаха не към най-долния праг, а към най-горния праг. Те не използваха онези възможности за свободно проявление, които им се даваха. Зная добре как беше в Правния институт.

На второ място, много хора бяха потискани. Но не разбирам защо, когато бяха насилвани, сладострасно скимтяха. Не мога да разбера техния патос, когато пишеха своите статии. (*Оживление и недоволство в блока на народните представители на СДС*)

Имам едно произведение, което няма да цитирам. То е писано само преди две години. Каква възхвала на болшевишката партия има, за нейната научност, за нашата партия, за Юлската концепция.

РЕПЛИКА: За чия партия става дума?

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Това е партията на този, който е писал това съчинение. Той го е писал само преди две години. Той говори за "нашата партия", а днес е в опозицията. (*Ръкопляскания от народни представители на БСП. Оживление в цялата зала*)

На трето място искам да кажа, че...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Вълканов, лампата свети за вас.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Моля ви.

Ако през този период са били насилвани и не са имали свободата да говорят, те не са били герои, не са били дантоновци и дантоновки. Защо днес искат да бъдат дантоновки и дантоновци? Защо сега са толкова големи герои? (*Ръкопляскания от народни представители на БСП*) Трябваше тогава да бъдат герои. Когато тогава не са били способни да бъдат герои, моля ви да не ни преподавате уроци по героизъм сега! (*Ръкопляскания от народни представители на БСП. Възгласи "браво, браво!"*)

На четвърто място искам да кажа, че ако прилагате този критерий, вие сте били насилвани. Защо не приложите този критерий и спрямо тях? Те също бяха насилвани. Те също имат своя героичен мъченик Трайчо Костов. Те също бяха жертва на тази тоталитарна система.

Уважаеми господа! Искам да кажа с цялата определеност. Ако трябва да избирам между бившите комунисти отляво и между бившите комунисти отлясно, ще избира бившите комунисти отляво (*парламентарната група на БСП*). (*Ръкопляскания от народни представители на БСП. Възгласи: "браво,*

браво") Те се промениха, но не измениха на себе си. Те останаха при своята партия и носят отговорността за нея. А другите измениха, за да останат същите. В продължение на 45 години бяха с едните, за да ползват властта, и 45 години искат да бъдат с вас, за да може още 45 години да ползват властта. (*Възгласи: "браво". Ръкопляскания от народни представители на БСП*)

Искам да приключа със следното.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ (*звъни*): Господин Вълканов, наистина ви моля да приключвате.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Наистина приключвам.

Отнасям се с голямо уважение към Съюза на демократичните сили. Искам да ви кажа, уважаеми другари и господа, следното. Не допускайте Съюзът на демократичните сили да се превърне в колективна фирма за изпиране на нечисти съвести. (*Продължителни ръкопляскания от народни представители на БСП. Възгласи: "Браво, браво". Възгласи от народни представители на СДС: "БКП, БКП"*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, положението в залата е следното.

Преди д-р Дертлиев, който е наред за слово, поискаха думата за реплики до две минути: господин Никодим Попов, господин Иван Глушков, господин Стефан Савов.

Имате думата, господин Попов.

НИКОДИМ ПОПОВ: Дами и господа народни представители! От името на Българския земеделски народен съюз "Никола Петков" правя реплика-възражение на уважаемия Велко Вълканов.

Българският земеделски народен съюз навремето през 1942, 1943 и 1944 г. взе участие в Отечествения фронт в името на една демократична, народовластническа програма от образаца такава, каквато я има в западните страни, и такава, за която днес претендираме, и сме се събрали тук, за да я осъществим.

Д-р Г.М.Димитров и Никола Петков още навремето се бяха разбрали с представителите на комунистическата партия и с всички участващи в Отечествения фронт да осъществят след войната демокрация в България. Никога д-р Г.М. Димитров и Никола Петков не са били в противоречие. (*Ожизление. Смях*) Никола Петков никога не е бил против д-р Г.М. Димитров. Вярно е, че доктор Димитров се обяви да не участвуваме във войната, защото това е една безсмислица. Доктор Димитров беше снет от ръководството на Земеделския съюз по нареждането на съветското червено командване. (*Ожизление. Възгласи в знак на несъгласие от народни представители на БСП*) Никола Петков заслана начело на Земеделския съюз със съгласието на д-р Г.М. Димитров. (*Ръ-*

копляскания от народни представители на СДС) Защото нямаше друг изход. Ние бяхме окупирана държава. Това, което се прави, е лоша пропаганда. И Никола Петков продължи тези идеи, тази тактика, тази политика, за която д-р Димитров стана жертва, а още по-голяма жертва стана Никола Петков, който си даде и живота за тази политика. *(Ръкопляскания от народни представители на СДС)*

Ние отхвърляме всякаква отговорност за тоталитарния режим и за тази диктатура, която тук се провеждаше в продължение на 45 години. *(Възгласи: "Браво, браво". Ръкопляскания от народни представители на СДС)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: *(звъни)* Има думата господин Иван Глушков:

След това думата ще бъде дадена на господин Стефан Савов. Думата беше поискана и от господин Димитър Баталов.

Всичко това ще бъдат реплики до две минути.

ИВАН ГЛУШКОВ: Уважаеми колеги народни представители! В изказването на колегата Велико Вълканов ми направи впечатление, че той се помъчи да потърси вината всякъде другаде, но не там, където тя е в действителност *(възгласи: "Браво, браво". Ръкопляскания от народни представители на СДС)*, в 45-годишното тоталитарно сталинистки и неосталинистки режим в България.

Българския земеделски народен съюз като партия, която не участваше във властта *(Оживление в знак на недоволство от народни представители на БСП)*, а симулираше участие във властта, служеше за алиби на ръководството на Българската комунистическа партия. *(Викове в знак на несъгласие от народни депутати на БСП)* Като партия нямаме никаква вина. Вина има тази шепа ръководители, които говореха от името на 120 000 сдружени земеделци. Тези 120 000 сдружени земеделци, които честно работеха за България. Те не работеха нито за Тодор Живков, нито за Георги Трайков, нито за Петър Танчев. Повтарям: те работеха за България. Те нямат никаква вина, че шепа ръководители на тази партия бяха седнали на богатата държавна трапеза до Тодор Живков и неговата компания.

Благодаря. *(Ръкопляскания от народни представители на СДС)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моля за тишина. Думата има г-н Стефан Савов.

СТЕФАН САВОВ: Господин Вълканов, към вас е моята реплика. Тя по същество се явява една историческа поправка и справка.

Демократическата партия никога не е приемала Отечествения фронт. Вие казвате: "В него влязоха всички". Щом казвате всички, ще ви кажа, че Демократическата партия е била една от важните големи политически сили в стра-

ната. Никога не е приемала Отечествения фронт, защото тя беше свалена на 9 септември 1944 г. от власт от една група конспиратори, подкрепена от чужда сила. (*Гласове "браво". Ръкопляскания от народни представители на СДС*)

Демократическата партия не призна влизането на България в Тристранния пакт, но не прие и акта на 9 септември. Ние никога не сме признавали никаква марксистка догма, никога не сме признавали и акта на 9 септември, като смятаме, че той е бил противозаконен. Именно той не дава и до днес легитимност на правителството.

Благодаря. (*Ръкопляскания от народни представители на СДС*)

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Искам думата за реплика.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата господин Славов.

Да се готви господин Димитър Баталов.

Репликите не са безкрайни. Ще се уточним след малко.

Господин Вълканов, имате право на отговор в края на заседанието. Ще използвате това право. Моля ви. (*Звъни*)

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Моля да ми се даде думата за отговор.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Дупликата като право ще се приеме, когато приемем правилника за работата на Народното събрание.

СВЕТΟΣЛАВ СЛАВОВ: Искам да направя реплика по повод изказването на г-н Вълканов и неговото желание да разхвърля вината.

Съгласен съм, че отделните хора не носят кой знае колко голяма вина. Видя се, че за 45 години българските управници-комунисти причиниха хиляди беда на България. И не защото бяха толкова лоши като хора сами по себе си, а защото работеха в системата. Това се говори много.

Навсякъде по вашата преса пише, че виновна за тежкото положение на България била системата... Такива били времената... Нямало друг избор тогава...

А коя беше системата? Как се казваше? Тя се казваше Българска комунистическа партия. (*Реплики от БСП*) Така че вината не я носят отделни личности, а цялата партия. (*Ръкопляскания от опозицията*) Хората идват и си отиват, а институцията, партията винаги остава. Остава и акумулира историческата вина на всички свои членове - живи и мъртви. (*Възгласи "браво" и ръкопляскания от опозицията*).

Изключвайки Тодор Живков, вие извадихте една личност от вашата партия, но цялата вина остана в нея. Отделната личност не може да носи отговорността на една партия. Не може да носи и нейната вина. Това е вина на институцията "партия". Тя именно затова е и партия - да поема отговорност пред об-

ществото и да носи историческата вина за своите действия. Това е смисълът на политическата категория "партия".

И така, Българската комунистическа партия носи цялата вина за националната катастрофа. Въпреки всички факти и пълното фиаско и независимо от прозренията на доста нейни членове тя не беше обявена в ликвидация и продължи да съществува. След това тя беше преименувана в Българска социалистическа партия, която наследи всичките активи и пасиви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Времето Ви изтече, следващият.

СВЕТОСЛАВ СЛАВОВ: Не може, господа, да се наследяват само активите, т.е. славното минало и имотите. Заедно с тях вървят и пасивите - черното минало, дълговете и вината пред нацията. Активи и пасиви вървят винаги заедно, господа! *(Възгласи "браво" и ръкопляскания от опозицията)*

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има народният представител Димитър Баталов за реплика.

ДИМИТЪР БАТАЛОВ: Не реплика, искам да говоря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Ще говорите по-късно. За реплика, г-н Неврокопски.

Искате ли да напомня, че репликите не са безкрайни?

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Колеги народни представители! Уважавам много г-н Вълканов, но не можах да се стърпя, защото виждам явно неща, които или не ги знае, но вярвам и съм убеден, че ги знае.

Ще започна оттам, откъдето свърши Никодим Попов.

ВЕЛИКО ВЪЛКАНОВ: Нямах предвид Земеделския съюз - "Н. Петков"

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Той обвини Земеделския съюз, а през това време след 9-ти септември знае и не каза кой земеделски съюз. Моля Ви, Вие не уточнихте. Разбирам, но защо не го казахте тук?

Вие трябваше да кажете: по това време Земеделският съюз "Никола Петков" къде беше? - По затворите и по лагерите, когато ни избиваха, а Вие говорите за вина на Земеделския съюз.

Онзи Земеделски съюз, който служеше на тях - за него кажете. Той няма нищо общо с нас. Тук и Глушков каза за членската маса. Ако обвинявате, ще обвинявате тях, но не и нас. И моля Ви се, коригирайте се веднага. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ (звъни): Г-н Вълканов, върнете се на мястото си. Не на трибуната, моля Ви. *(Звъни)*

МИЛАН ДРЕНЧЕВ: Стига с тия реплики! Който иска да каже нещо, да се запише. (*Ръкопляскания от БСП*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря.

Господа, напомням, че по правилника, който предстои да се приеме утре или вдругиден, репликите на базата на световна парламентарна практика са максимално до 3. Нека да считаме, че сме в утрешния ден и сме приели този правилник.

Предлагам да гласуваме предложението, направено формално от г-н Милан Дренчев. Затова, който е съгласен да се прекратят сега репликите по повод изказването на г-н Вълканов, да гласува.

Има ли против? - Тринадесет. Въздържали се? - Пет.

Това предложение се приема.

Преди да минем към следващия оратор, напомням: някои хора слушат по-добре прави, но народните представители нямат право на това. Седнете си по местата! Г-н Василев, затворете вратата. От другата страна също. Моля за това и дежурните служители.

Г-н Петър Дертлиев, имате думата.

ПЕТЪР ДЕРТЛИЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми колежки и колеги! Позволете ми, първо, да се включа в репликата за комунистите отляво и за комунистите отдясно.

Днеска комунистите отляво са тези, които видяхме преди няколко дни - хора в отиваща си възраст. Те ще си отидат с възрастта.

Други комунисти отляво са тези от в-к "Мисъл", който, като го чета, винаги си мисля, че това го пише някой от моите следователи, който иска да ме убеди, че изтръгнатото с насилие през онези безпаметни ноши е истина. Кого искат да уверят те? - Себе си ли уверяват, или хората? Мисля, че никого.

Това е за комунистите отляво. Надявам се, че другите вече са поели друг път.

За комунистите отдясно. Комунизмът отдясно е огледален образ на сталиниста, на комуниста отляво. Той се нарича с простото име фашист.

Не обичам нито едните, нито другите. Те и двата са носители на насилие, на ретроградност. Затова Вълканов като човек е прав - против всяко насилие, ляво или дясно. (*Ръкопляскания от цялата зала*)

С удоволствие слушам, когато говори г-н Луканов. Най-после след дълги и дълги години на сричащи четци, полуграмотни, на нас ни се представят добре написани, добре съставени речи и програми. На това отгоре в тази програма има неща, които са от нашето родно гнездо, от Съюза на демократичните сили. Безспорно такива принципи на нас не може да не ни харесат. Наши са си.

Но зад всичките тези добре съчинени, културно написани редове стои едно искане: дайте да ги направим заедно! Елате опозицията да ги направим заедно ...

Съгласен съм, че ако опозицията поеме трудността, кошмарната трудност на реализация на едно ново преустройство, на една смяна на системата, това би облекчило правителството. Но аз смятам, че не липсата на "рамото", да го наречем "приятелското рамо на опозицията" по отношение на властта, е същественото.

Г-н Луканов, основната пречка за изпълнение на Вашата програма стои до Вас. (*Възгласи "браво" и бурни ръкопляскания от опозицията*)

Трябва да се получи доверие. Да се получи доверие в страфата, да се получи навън.

Как ще се получи доверие, когато в момента, когато ние отправяме призив към българския народ да страда, да гладува, но да мине на спасителния бряг, всичките тези хора, които досега ръководеха нашите предприятия, нашата администрация, с вълча стръв са тръгнали да правят собственото си благополучие. Ще повярва ли българският народ, че трябва да страда, когато другите, които досега живееха за негова сметка, отново искат да живеят богато и охолно?

И ако вие искате да повярваме, че наистина вие искате да направите тези реформи, покажете ни ги, г-н Луканов, дайте ни факти за всичките онези хора, които така безцеремонно разполагат с българския имот, с българската национална собственост. България не е за разпродаване, тя е наша. (*Ръкопляскания от опозицията*)

Ако някой застане и ми каже тук, както много пъти казват, но дайте факти..., аз бих искал този човек да застане тук и да каже пред българския народ: аз не знам факти, аз не виждам факти...

И ще го попитам: Вие далтонист ли сте? Цял народ вижда какво става. Цял народ вижда какво става. Цял народ знае какво става, а Вие невинно се питате: дайте факти... Значи не искате да ги видите. Те са навсякъде.

Още, искате да имаме доверие навън. Г-н Луканов, знаей, че Вие бяхте адепт на едно балансиране - вътрешно и външно - на двете политически сили. Това Ви прави чест. Изборът на човек от опозицията за президент е една от формите да се получи както вътрешно, така и външно доверие. Но искрен ли бяхте в конструирането на всичко това или платихте данък на вътрешнопартийната тежест, на консервативната част, миско казано, на Вашата партия? Президентът има две прерогативи. Едната е главнокомандуващ, другата е външна политика. По неговата първа прерогатива Вие сложихте до него двама генерали. Ува-

жавам ги, обичам единия, приятел ми е, но така или иначе на тази негова прерогатива Вие сложихте двама генерали, за да бъде спокойно вашето стабилно ядро.

На другата му прерогатива - на външната политика, аз се чувствам неудобно, че на първото излизане на нашия президент навън, не го казвам сега, а и по-рано протестирах, вие сложихте човек, който е синоним на полицията. Може да е прекрасен човек, но този човек трябваше ли по този начин да докажем това, което целият свят знае, че нашето външно министерство минава през Симеоново, че неговата голяма школа е Симеоново? Защо го доказваме това?

Господин Луканов, ние с Вас наистина се разбираме много пъти, но, разберете, пътят към тежестта навън минава през действие, не през програми. През действия, а тези действия не ви дадоха възможност за това балансирано доверие вътре и извън страната. Аз няма да говоря за изборите.

Много ме тревожи един въпрос. Ако някъде изпадна в противоречие с някои от моите приятели, да ми прощават. Знаете аз съм социалдемократ. Ще се създава нова система, ще се намери капитал, добре. Но капиталът има много лица. Един капитал се набира с огромната творческа енергия на човека-организатор, на човека-деец, на твореца. Друг капитал се набира със спекула, с кражби, с безобразно ограбване на народа. Да на творческия капитал, не на спекулативния капитал, г-н Луканов! А Вие трябва да дадете доказателство, че сте негов враг.

Тук дойдоха много чужденци да ни покажат как да оправим нашите неща. Имаше от Америка, ние доведохме от Австрия, ще доведем от Швеция. Ще идват и ще ги слушаме, но ще копираме ли това, което ни кажат те? Искам като предпазен призив да ви цитирам Джон Кенет Голбрайт: "Ние налагаме на Изтока такъв вид капитализъм, какъвто ние не смеем да рискуваме у нас". Господа, ние не искаме да имаме капитализъм, който те не смеят да правят в техните страни! (*Ръкопляскания*) И нашият капитализъм, ако наричате това капитализъм, аз бих предпочел думата посткапиталистическо общество, в никой случай не бива да бъде дивият капитализъм на XIX век. Ние не можем да тръгнем, както досега вървахме в еднолинейност. Някога правехме държавен капитализъм. Правехме еднолинейна формулировка. Ние имаме български път. Ние имаме навици на мислене, навици на реакции на българина в политиката, в икономиката и те са заедно със създаването на частната инициатива, на частния капитал. Ние трябва да възродим онова, което беше наше достойние. Преди 100 години в Мирково се основа първата кооперация в България и кооперативното движение-мощно, спокойно, силно влизаше в противоборство с капитала - наш и чужд - и беше едно наше народно достойние.

Преди малко един журналист ме питаше: "Ако нямаше руската войска, ако нямаше комунистическо управление, какво щеше да бъде България?" Отговорих му: "България щеше да бъде Дания, България щеше да бъде Австрия и може би Швеция, защото нашият народ бе избрал своя път на политическа демокрация и социално творчество!" (*Ръкопляскания отъясно*) Господа, всички сме съгласни за пазарно стопанство.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: До 9 септември защо не беше Дания?

ПЕТЪР ДЕРТЛИЕВ: Не чувам.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Продължавайте г-н Дертлиев.

ПЕТЪР ДЕРТЛИЕВ: Да, сме за пазарно стопанство, но и то е многолико. Ние знаем пазарно стопанство в Южна Америка. Не всяко пазарно стопанство. Заявявам, в нашата програма също има пазарно стопанство, но там пише социално пазарно стопанство. И тук ще вляза може би в противоречие с моя приятел Пупкаров. Зная, че трудностите в икономиката няма да позволят да задоволим максимално социалните изисквания на нашия народ. Тежко време е. Тежко време е, но без социален подход дори в това време, без грижа за пенсионера, за инвалида, за децата, за майката, за болния ние ще имаме взривноопасно общество, а на нас не ни трябва взривове. Ние искаме мирно развитие. Затова колкото и да е трудно, колкото и да е тежко, колкото и малко да има социалният подход е задължителен.

И тук искам да предпазя от една злоупотреба. Много думи се изхабиха, много думи бяха налети с чуждо съдържание. Има опит да се налее такова чуждо съдържание и в думата "социален". Някога вие ни наричахте социалфашисти.

ГЛАС ОТДЯСНО: Аграрфашисти.

ПЕТЪР ДЕРТЛИЕВ: Аграрфашисти, това си е ваша работа. Ние бяхме социалфашисти. Казваха, че с нашите социални реформи хвърляме прах в очите на пролетариата. Оказа се, че този прах е бил много хубав. Взехте ни розата, не се правете по-социални от нас! (*Ръкопляскания отъясно*) Социално - значи грижа за едно общество и тази дума, неизказана така, е започнала още от първите християни и ние ще го носим в нас, докато има Социалдемократическа партия.

Има още нещо - нашите ангажименти към Международния валутен фонд. Тук трябва да признаем, г-н Луканов, абсолютно почтената загриженост за условията, които дава този фонд. Господин Луканов, съгласен съм с трудностите, които имате, за да получите заем, но тук ние трябва да кажем ясно и определено и трябва, поне цитирайте го от наше име, от тези от опозицията, че приемаме поначало постановките на Международния валутен фонд, но заедно с това опозицията изказва своите опасения, че много пъти крайните искания на

този валутен фонд докарват до тежки социални сблъсъци, които се плашат след това страшно скъпо. Да давам ли примери? Имаме ги в Африка, в Южна Америка и по-късно същият този валутен фонд трябваше да прави големи отстъпки, които не направи в началото. От името на цяла България, не само на правителството и опозицията моля Ви, защитавайте ни от крайностите на един валутен фонд, който все пак е нещо далече от нас, далечен от нашата действителност, далече от нашите болки.

Накрая позволете ми да кажа моето становище въобще към това, което предстои да става.

Господин Луканов желае да приемем неговата програма. Господин Луканов, програми има много. Пътят към ада е постлан с добри намерения. Искаме дела, господин Луканов. Искаме ярки, изразителни - дела против крадците, против спекулантите, против тези, които ограбиха държавните имоти. Тогава ще вярваме. Защото Евангелие от Матей, глава седма, стихове от 17 до 20 "По плодовете им ще ги познаете."

По плодовете ви ще ви познаем, по плодовете на вашата дейност ние ще вземаме отношение. По това, което правите, господин Луканов, за да имате нашето доверие, дела! *(Бурни ръкопляскания от блока на опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Да, но Вие като сякаш в ноторно право го искате.

Реплика към господин Дертлиев. Заповядайте. Господин Дертлиев, реплика към Вас има г-жа Поптодорова.

ЕЛЕНА ПОПТОДОРОВА: Благодаря Ви, господин председателстващ.

Господин Дертлиев, Вашето изказване беше нов повод за мен да изпитам уважение към Вас. И това го казвам с най-дълбока убеденост и напълно сериозно чувство. Защото аз уважавам последователността. Уважавам я у Вас, уважавам я у господин Дренчев, уважавам я у г-н Савов, уважавам я у г-н Берон.

Аз също съм последователна и моля да бъда уважавана за своята последователност. И именно, именно от позициите на собствената си последователност искам да кажа няколко думи.

Започвам с уговорката, че аз заставам като днешен човек, човек, който не защитава семейно или партийно минало. И моля да бъда приета именно като човек на днешния ден.

Вие направихте едно обобщение за Външно министерство и аз не бих уважавала себе си, ако би трябвало да приема мълчаливо и съгласявайки се думите Ви, а това, разберете, не мога да направя. Аз възразявам срещу обобщението, че Външното министерство преминава през школата в Симеоново.

Ако това е така, ако това е така...

Това е първата ми бележка. Просто аз отхвърлям като служител и като депутат в този парламент такова обобщено отношение към ведомството.

Тук се споменаха и няколко думи за сегашния ръководител на министерството. И като англофон, искам да напомня една английска поговорка, която казва: "Човек прави длъжността" или "Човек прави работата". Не мисля, че сегашният външен министър дава основания за професионални недоволства или критики. Нещо повече, аз считам, че той е дал доказателство и за демократичното си отношение към опозицията и много от седящите в тази зала добре знаят това. Не мисля също така, не мисля също така, че определени моменти от нечия биография могат да бъдат предмет за неуважението към личността.

В такъв случай ние трябва ли да изпитваме по-малко уважение към г-н Стоян Ганев за това, че той е преподавал в школата на Държавна сигурност в Симеоново? Аз мисля, че не, аз мисля, че не. (*Ръкопляскания от блока на БСП*)

Нещо повече, искам да съобщя още едно нещо. Парламентарната група на Българската социалистическа партия не се възползва от удобни за нея коментари на радио "Свободна Европа", които бяха, как да кажа, критични, за да употребя дума, към част от екипа на Председателя на Републиката и в замяна на това подчертано ласкателни към външния министър на България. Аз само се позовавам на Вашите думи, господин Дертлиев. Нека все пак професионализъмът бъде наш критерий!

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Дертлиев, моля Ви, правото Ви на отговор е след малко, както и на другите господа. Думата има г-н Кръстьо Станилов, който ще говори на мястото на Александър Томов, но добре разбирате - не след него, вместо него.

Имате думата, господин Станилов, и малко по-бързо Ви моля, много чакат почивка.

КРЪСТЬО СТАНИЛОВ: Уважаеми господин председателстващ! Може-ше и да ме предупредите за това, че ще говоря веднага след уважаемия господин Дертлиев. Затова и не можах да се приготвя толкова бързо.

Дами и господа народни представители! Дискусията около програмата на правителството доби характер, който не ми позволява да изложа онези съображения - и критични, и поддържащи, по същество професионално, по отделните нейни раздели.

Според мен решението за програмата ще бъде политическо. Така разбрах и в словото, което преди малко с голямо уважение изслушах от уважаемия господин Дертлиев.

Аз все пак бих искал да обърна внимание на това, че доверието към правителството, доверието към тази програма се гради и от начина, по който ние

я обсъждаме. С този разделен парламент, с тези крайности във вижданията ние много малко способствуваме за създаването на една нормална обстановка за работа в трудния период за нашата страна.

Бих искал да обърна внимание само на един от въпросите, които исках да развия. Това е - ще реагира ли адекватно българската индустрия в този вид, в който ние сега я имаме, на предвидените с програмата, с монетарния подход, който е проведен в тази програма, мерки.

Уважаеми дами и господа! Ние имаме достатъчно поводи да не сме доволни от съществуващия в момента институционален ред, който определя мястото и начините на управление на държавната собственост. Нещо повече бих казал. Ние имаме обстановка, в която държавната собственост няма собственик. Аз мисля, че отговорността за това вече след създаването на новия парламент се отнася и към нас.

Би трябвало, следвайки примера, който имаме пред себе си на редица страни с развита пазарна икономика, ние като парламент да поемем своите ангажменти по създаването на този ред и управление на държавната собственост. Никак не беше трудно на експертите от Световната банка, преминавайки през наши предприятия, да установят огромния конфликт, който съществува между интересите на собственика, управляващите и работещите в държавните предприятия. Те направиха своите препоръки писмено. Има достатъчно опит, от който ние бихме могли да се възползуваме. Ние разговаряхме за това в Икономическата комисия и аз, тъй като тя прие да разгледа в своята приоритетна програма един законопроект, внесох този проект, разработен от група експерти, за държавния холдинг.

Аз не приемам, дами и господа, нова администрация, която да управлява процесите в българската икономика. От тази гледна точка имам сериозни резерви към агенции от всякакъв вид, които ще разпродават или ще установяват международни връзки.

Има достатъчно мощни български фирми, които при добър ред, въведен от нас за управление на икономиката, могат да извършват това. Може да имаме претенции към отделни ръководители, към много ръководители в тези сега държавни фирми, но нека ги изразим конструктивно и да направим това, което ние искаме да стане в държавната промишленост.

Ако ние не установим нейната, на тази държавна промишленост самоличност, много трудно ще ни бъде, господа, да провеждаме приватизация. И няма тогава да се занимаваме с дребни мошеници и спекуланти. Очакват ни времена, господа, които аз не искам да предричам, на големи, на едри спекулации. Затова и експертите на Международната банка много внимателно ни посочи-

ха, че в такива звена от държавното управление трябва да бъдат поставени хора с високи морални качества.

Аз не вярвам на морални качества, подложени на такъв силен натиск, които ние всички ще бъдем свидетели, ще бъде изпитан от тези хора, когато тръгнат да приватизират българската промишленост. И аз съм съгласен с Вас, господин Дертлиев, че България не е за разпродаване. Тя е наша, на нас, на всички. Затова бих искал, господин председателстващ, да привлече Вашето внимание към предложения от мен законопроект за държавния холдинг и той, ползвайки се от Вашата бележка да гледаме навреме приоритетните закони, които трябва Народното събрание да разглежда, да намери място сред тях.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Във връзка с т.2 е разпадната законодателната основа към програмата на правителството.

От името на Бюрото миналия път се разпадна едно предложение, наречено законодателна програма, по същия въпрос. А днес от преди минута на масата ни е едно предложение във връзка с този проект за законодателна програма.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: От кого е?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Не бързайте, ще кажа.

Във връзка с това предлагам и това е точно, парламентарните групи да излъчат една работна група. Например г-н Берон, СДС, да представи сега имена на трима души, г-н Кюранов, г-н Янков - БСП - също трима души; Българският земеделски съюз - също да бъде представен. И по този начин тази работна група на базата на анализа на трите материала и на базата на това, което тук и там се слуша в дискусиата, да предложат едно обобщено предложение на тази законодателна програма с приоритети.

Имате думата, г-н Дренчев.

Междувременно господата ще представят писмено своите редовни предложения.

МИЛАН ДРЕНЧЕВ: Госпожи и господа народни представители! От няколко дни обсъждаме програмата на правителството. Но аз не смятам, че ние обсъждаме само програмата на правителството. Ние обсъждаме нашето настояще и нашето бъдеще. Това именно ни задължава ние да гледаме много отговорно на тези часове, много отговорно на това какво говорим, какво казваме и какво ще решаваме. Една програма, която действително по своето изложение, съдържание и пожелание може трудно да се отрече.

Също и аз не заставам тук да я отричам. Критиките, подробностите оставям на други. Но аз само искам да кажа, че стоя на това, което казах преди ня-

колко месеца от тази трибуна - че ние не сме опозиция заради това, че трябва да бъдем опозиция, а ние се отнасяме твърде отговорно като опозиция и ще подкрепим всичко онова, което е съдържателно и отговаря на интересите на народа, и ще откажем всичко онова и няма да го подкрепим, което смятаме, че не отговаря на днешния момент, на днешното състояние на нашата страна - в политически аспект и икономическото състояние.

В този смисъл аз бих казал, подчертавам - ние не желаем с нашите станoviща и критики да предизвикваме правителствена криза, а още по-малко да изправяме страната пред една драма с някаква си парламентарна криза. *(Ръкопляскания от цялата зала)* Но бих се обърнал към нашите партньори, бих казал това, което мисля, че те го знаят. И повод ми дадоха тук някои изказвания - марксизмът не е мислим без философията на диалектиката. Аз не съм марксист, но претендирам, че мога да кажа нещо за него. Вие, които сте учили, вие, които са ви учили на диалектика, смятам, че ще се съгласите с мен, че диалектиката не важи само дотогава, докато марксистите заемат властта. Тя важи и оттук нататък. Аз съм много доволен и на този факт, дето тук се подчерта, че някои са слушали и са следвали тези курсове, някои са били преподаватели, но, изглежда, че те са разбрали диалектиката и се наредиха на тази страна. *(Откъслечни ръкопляскания)*

А какво значи диалектиката - че нищо не е вечно. А и родоначалникът е, знаете кой се има предвид. Всичко тече, всичко се изменя и ние, след като знаем тази философия, която сме учили и която сме поддържали - нека да разберем, че и сега нещата не могат да останат така, както са били досега. И че за да има успех програмата на министър-председателя Луканов, тя трябва да бъде съобразена с това, с промените, които са желателни и необходими. Не можем да имаме икономическа промяна без сериозни политически предпоставки. Нека тези, които ще я провеждат по места, по окръзи, села и градове, нека и те разберат, че не може нещата да се задържат така. Че съдбата на нашия народ и на нашата държава зависи от това, каквото ние като народ, като депутати, като административни и всякакви други лица трябва да разберем, че трябва да се прави нещо и нещата да се бутат напред.

Аз разбирам затрудненията на ръководството на Българската социалистическа партия. Аз не се съмнявам, че много от тях са разбрали това, което аз казвам тук, но направете това възможно и за тези, които мислят, че трябва нещата да останат такива, които не могат да се простят с това, че и те трябва да държат сметка за своите постъпки, за своите деяния и че за всичко онова, което правят, има някаква отговорност, макар и морална.

Ако всички ние се проникнем от това съзнание, нещата ще тръгнат добре. Ние трябва да спрем и икономическото падение. Ние не трябва да допуснем нашата страна да стигне до катастрофата, защото стигне ли до катастрофата, няма значение коя политическа сила и коя личност ще възглави правителството и властта - ще бъде трудно и трагедия за нашия народ и за нашата държава. *(Ръкопляскания)*

Дайте, господа, членове и водачи на Българската социалистическа партия, дайте възможност да се проведат политически и икономически реформи, такива, които ще задоволят нашия народ и ще вдъхнат доверието не само в парламента, а за всички ония, които желаем това, включително и за вас. Ако това не стане, никой няма да ни оправдае, никой няма да ни прости, а историята - още по-малко.

Какво е нашето състояние всички го знаем... Всички го чувстваме. Ако има някой депутат, който не го чувства - още по-зле за него. Но ние сме отговорни за това дали ще позволим, дали ще бъдем само наблюдатели и ще оставим нещата да вървят по своята наклонена плоскост. Повтарям - нека да не създаваме сътресения - нито обществени, нито социални, нито икономически. Нека да тръгнем по един творчески път, нека всички да разберем това, нека да не гледаме чисто партийни интереси, чисто политически, па и някъде и лични интереси, а нека да гледаме всеобхватно и отговорно.

И пак ще се върна на думата диалектика. Това, което ще стане, това, което е необходимо, това, което и животът, и неумолимите закони на общественият развитие по диалектически път - ще стане, но то може да бъде забавено. И диалектиката гласи и аз съм съгласен с това - колко повече се отлага то, толкова повече ще стане с грохот, с пукот и с нещастие за нашия народ. Дайте простор на обществените и икономическите неумолими закони свободно да се развиват, ние да ги подкрепяме и ще постигнем благоденствието на нашия народ по най-краткия възможен път.

Смятам, че с това изразявам едно общо становище и желание бих искал, ако някой смята, че има друг начин и път - да го чуем отук.

Но, тук ми се даде повод, който ме задължава да се изкажа по въпросите от миналата наша политическа история. Аз точно не чух всички думи на г-н Велко Вълканов. Но аз искам само да подчертая някои факти, които са исторически, които са отговорни и които ние най-малкото можем да бъдем винени и никой не може да ни осъди. Българският земеделски народен съюз от своето създаване до ден днешен е бил винаги на фронта на свободата, на фронта на демокрацията и на фронта на народовластието както ние се изразяваме. Едва ли някой би смял да каже нещо друго. Било от крайната реакция, която още

съществува, било от крайната левица - не може да каже друго освен ако иска само да клевети, ако иска само да лъже.

В най-новата история у нас - по-възрастните знаят, че войната през 1939 г. се обяви от Хитлер, от нацизма, който проповядваше една мракобесна теория и идеология. Всички знаят това, което човечеството не беше чуло и не беше виждало, тази идеология Хитлер - този мракобесник, я прегърна и се съюзи с един друг диктатор - също неповторим в историята на човечеството, на цивилизацията - Сталин. Те разделиха незащитна Полша на две в името на едно тяхно схващане, че и едните, и другите се покриваха в своята идеология, разбирания и прийоми. Точно в този момент, когато и български представители на Комунистическата партия, и идеолозите - начело бяха тези, които после бяха наречени вождове и учители - философите като Тодор Павлов (тук има някои философи, аз не мога да кажа до каква степен е бил той философ, нека те кажат), оправдаха този съюз, адмирираха го. Ние тогава, верни на демокрацията, единствени се противопоставихме на този съюз, на присъединяването на България към този съюз и изразихме нашето становище с големи рискове. Ние бяхме осъдени. Бяхме представени като някои чужди агенти, служители - както в миналото, така и доскоро, - че служим на някакви чужди интереси, агентури, но никой досега това не можеше да докаже. Ние бяхме съдени и влязохме в затвора. И аз бях щастлив, че още не бях осъден на затвор, и тогава комунистите, марксистите започнаха да говорят за нас, че сме братя и общи борци. Но преди това друго мислеха и говореха за нас.

Тук се подхвърли мисълта за Отечествения фронт. Някои пък подчертаваха разграничението си - сакай боже да не помисля, че са там. Отечественият фронт е създаден в името на народни и държавни интереси, в името на защитата на световните свободи и демокрации. Това беше в целия свят. Това беше навсякъде. Това беше и във Франция, когато беше поробена от Хитлер.

Българският земеделски народен съюз не можеше да остане настрана от народната борба. Ние не сме се ръководели от идеологията на тази или онази партия, ние се ръководехме само от нашата, бяхме последователни. И ако ви кажах, че през 1941 г. ние излязохме на борба, то е затова да разберете, че не ние отидохме при други, те дойдоха при нас - на нашата идеология. Те разбраха това. В програмата на тази идеология, който се интересува, нека я прочете, на Отечествения фронт, аз я слушах, както вие слушате сега, когато я прочете Кимон Георгиев - министър-председателят, на 17 септември (бях до самата трибуна), и възкликнах: "Че това е нашата програма". Прочетете и ще разберете. В тази програма няма нищо по-малко, което ние искаме сега тук. Там даже се искаше от някои хора възстановяването на Търновската конституция. Смятам,

че моят приятел знае това (да не кажа името Вагенщайн) - всичко това ние не можехме да го пренебрегнем и в името на това ние водехме общата борба. Войната още върлуваше. Още се даваха жертви. Още бомбите падаха. Още милионите се бореа. Обаче дойде момент, когато ние видяхме, че това, в което сме се уговорили, че това, с което сме се споразумели, че пътят, по който ние сме вървели, не върви. Този път е, който ние сме избрали като съюзници не е същият път, и че някои искаха да използват тази ситуация за свои партийни, властнически и терористични интереси, ние пак имахме интереса, по-скоро куража, защото немалоко се искаше от нас, когато имаше червена армия с хиляди, когато имаш власт, въоръжена до зъби. Ние излязохме открито и ясно и тръгнахме по пътя на борбата за народовластие, за демокрация.

Нека Вълканов малко да се коригира в някои изказвания. Г-н Вълканов, Вие сте прав, но не сте прав в това, че Българският земеделски народен съюз трябва да отговаря за някои неща, които партията ги е провеждала, правила и Вие ще ги наречете какви са - грешки ли са, престъпления ли са.

Българският земеделски народен съюз няма нищо общо с това. Няма нищо общо с тези хора, които си присвоиха името Български земеделски народен съюз и се обрекоха и ви се кланяха, че ще ви служат вярно до гроб, както ви служиха. Те ви служиха, но не Земеделският съюз, не членската земеделска маса, а ви служиха личности. А такива личности всяка власт може да ги намери и ще намери хора да й служат. Служеха и при вас. *(Ръкопляскания)*

Тези хора приеха и се отказаха, декларираха публично и писмено, и в документи, че те възприемат програмата, идеологията, доктрината, действията и всичко, което Комунистическата партия правеше, и само пляскаха на това. Те бяха добре платени слуги. Те бяха много добре поставени, защото - мисля, че г-н Лилев, ще се съгласи с това - нямаха власт, а ползуваха облагите на властта, без да отговарят, а вие отговаряхте за минусите и за плюсовете. Те не отговаряха, но това не значи, че са прави - те са обречени и отиват в историята, заклеимени като предатели на една светла идеология - народна идеология. Ние сме ги отрekli. Не свързвайте светлото име с порочността на някого. Ние приветствуваме всички онези, които не са свързани с деянията и престъпленията им, макар и членували в така наречения от нас казионен съюз. Ние ги приемаме и ги смятаме за наши другари. Никога няма да се съгласим с тези, които тогава и до ден-дневен се чувствуват с червени убеждения, и то не убеждения, само да служат на червената боя, на червената листа. Те се показваха в изборите - не гласуваха за нас, не гласуваха и за тях (оранжевите), защото нямаше за какво. Призоваха и гласуваха с червената бюлетина за БСП. Тези хора нас не ни ангажират, ние не ги желаем и с тях общо не сме имали и сега нямаме.

Моля да ме извините, но г-н Вълканов ми даде този повод и тази предпоставка, затова се изказвам.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Малко тишина. Не бързайте, г-н Вълканов. Часът е шест без десет.

Намерението на Бюрото беше сега да се даде думата за кратко изказване на г-н Димитър Йончев. След това на Митрополит Панкратий, а след това да имаме почивка.

Право на отговор обаче имат по две минути на всеки един от тях: г-н Пирински, г-н Дертлиев и г-н Вълканов. Нека това да бъде програмата и след това да имаме почивка.

Има думата г-н Димитър Йончев.

Всъщност не съм разбрал - за реплика има думата Петър Берон.

ПЕТЪР БЕРОН: Уважаеми колеги, с какво се занимаваме днес следобед? Министър-председателя го няма в залата - ние обсъждаме неговата програма. Господин Вълканов пусна един фитил, казано на непарламентарен език, и започнахме разглеждане на ролята на Българския земеделски съюз в нашия обществен живот. Това е една обширна тема, по която може да се направи научна конференция или митинг, което да продължи много часове. Просто мисля, че ние имаме съвсем друга задача сега, върху която трябва да се концентрираме.

Аз призовавам да се регулират изказванията от страна на председателствувания в рамките на разглежданата от нас днес тема.

Благодаря. *(Частични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря, господин Берон. Това е гледна точка и на Бюрото, а ръкоплясканията показват, че и на народното представителство.

Имате думата, господин Йончев.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги народни представители! Смятам, че до известна степен тревогата, която изрази господин Берон, е основателна. Но казвам до известна степен и така намирам основание и аз да се изкажа, тъй като и за неизкушения наблюдател на нашата работа е ясно, че проблемите за неприемането на програмата далеч надхвърлят нейния икономически състав. Просто обяснимо е защо хората така леко отиват към по-широки обобщения от политически характер.

Принуден съм да се изкажа, наистина нямах намерение, тъй като възникна въпросът за доверието. А на предходното заседание доста остро беше поставен този въпрос, но не ми беше дадена думата да отговоря по повод проче-

тената част от стенограмата от г-н Боян Папазов. След това станаха разисквания в пресата по този въпрос и се създаде впечатление действително за един проблем. Чувствавам се длъжен да отговоря.

Смятам, че тонът и патосът бяха такива, каквито подобават на скандално политическо разкритие. Бих искал наистина да си задам въпроса пред вас: скандално политическо разкритие ли беше направено? Стенограмата от изказването на г-н Папазов е в ръцете ми и бих искал, откровено казано, тя да беше прочетена от някой друг в петък.

Къде е криминалният момент? В страха от това, че нас ще ни национализират, изразен от мен в стенограмата?

ИЛИЧ ЦВЕТКОВ: *(От място):* Това е изказване извън темата.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: Аз смятам, че този страх, основателен или неоснователен, беше изразен от мен с пълната увереност в неговата реалност. Не трябваше да минат много часове и в обявените програмни моменти от една зараждаща се стачка съвсем ясно бяха посочени параметрите на бъдещата национализация, която се предлага. Аз ценя много това обещание, че при евентуални преследвания ние ще бъдем защитени. Но това не изключва реалното състояние на нещата. Във въздуха витае призракът на национализацията и всеки уважаващ себе си политически ръководител или политик би трябвало да отчита онова, което е налично. Мисля, че не може да бъде определено като криминално и желанието ни да преценим архива си от политическа гледна точка. Знаете, че две са основните претенции към приемането на програмата - едната е за така наречената вина на партията, а другата е за нейното имущество. Дълг е на всички нас, които работим в тази партия, да направим онова, което зависи от нас, за да не съществува така нареченият въпрос за вината. Това е грижа преди всичко на членовете на партията, на нейните привърженици и на нейното ръководство, тъй като едва ли има по-болезнен въпрос. И аз не виждам никакъв друг начин това да се извърши освен политически преглед на целия архив. Между двата конгреса този преглед така или иначе се е забавил. Като участник в ръководството на партията от няколко седмици аз съм убеден, че нямаме никакво право да се бавим. И затова бяха предприети тези мерки. Не смятам, че е нормално без такъв преглед да се продължи по-нататък. Това е в интерес на всички нас. Не смятам за нормално да се държат 20 хиляди комсомолски организации на отчет десетилетия и да заемат архивни пространства; или милионите лични дела с еднотипно съдържание. И точно затова в стенограмата беше съобщено, че в присъствието на обществена комисия това нещо трябва да бъде предложено на Държавния архив. То е извършено и той го отказва, значи евентуално в такъв случай то трябва да бъде унищожавано. А

в това как ще разполага едно юридическо лице със своя архив, няма абсолютно никакъв криминал, още повече когато не се нарушават съществуващите закони.

Какво друго освен политическо е значението на архивите днес, бих попитал аз? Защо трябва да се обвинява онзи, който иска да съобщи на света тъкмо техния политически смисъл? Как да се разграничим и как да покажем на обществото истината, ако не извършим това? Аз питам също така, би ли могло да се вмени във вина това, че поставям въпроса за един цивилизован закон за архивното дело у нас, след като архивите на юридическите лица у нас, включително и държавният архив, не се третират в закон? А това е направено във всички цивилизовани страни в света. Вина ли е да разполагаш с онова, което имаш.

Най-накрая във връзка със съдържанието на това изложение бих попитал: къде в света свободно се разхожда, който поиска, в който си поиска архив? Има 30-годишна давност, 50-годишна давност, а в отделни случаи и давност, която надхвърля столетия. Това е широко разпространена практика в света. И цялата стенограма да прочетете, в нея няма нито дума, която да е против законите и човешките права в тази страна.

Но аз бих искал да се спра на много по-важния момент - на събитието, което преживяхме в петък по този въпрос. Боя се, че онова, което господин Папазов прочете в петък, не беше плод на неговото шесто чувство, а беше рецидив на Шести отдел. (*Ръкопляскания*) При това рецидив в един отблъскващ и обиждащ младата ни демокрация вид. Това е, от което истински ме боли. Аз нося отговорност за всяка дума, казана там. И като че ли нарочно направих тази стенограма. Разполагането с подобен текст е явен резултат от безнравствено поведение на някои хора. В Съединените щати подобно изнасяне на документи разстройва работата на цялата държава. Нашата демокрация е много по-толерантна, трябва да ви кажа, в това отношение ние печелим. Макар че, от друга страна, в Съединените щати може да си бил началник на ЦРУ и пак да станеш президент, у нас дори външен министър не можеш да станеш. (*Ръкопляскания*)

Откритото, предизвикателното демонстриране на използването на шпионски, доноснически, предателски материали е въвеждане на един стил в нашата работа, който би обидил не просто който и да било парламент в света (в това отношение пак сме уникални), но би обидил всеки уважаващ себе си институт и дори една неформална група.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Йончев, все пак искам да Ви помоля да имате предвид, че двете минути изтекоха.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: Завършвам. Не го приписвам на Съюза на демократичните сили като цяло. В никой случай! Напълно споделям това, което каза г-н Дертлиев, за фашизъм. Страхувам се обаче, съжалявам и не знам как да си го обясня, че това беше прочетено от г-н Папазов. Искрено предпочитам да беше от някой друг!

Благодаря ви. *(Ръкопляскания от БСП и Йосиф Петров от опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата за реплика г-н Марко Тодоров.

МАРКО ТОДОРОВ: Господин Йончев, действително не бих искал никой да се рови в моя личен архив и смятам, че не е редно никой да се рови и в архива на юридически лица. Но все пак аз искам да Ви припомня, че Вашата партия се беше срасла с държавата и този архив не е личен партиен архив. По тази причина аз смятам, че по отношение на този архив нещата стоят по малко друг начин. *(Ръкопляскания в опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата за реплика към г-н Йончев Кирил Маричков.

КИРИЛ МАРИЧКОВ: Господин Йончев, моля Ви само за едно - да се разберете Вие с господин Александър Томов ние ли трябва да събираме данни или вие ще ги изложите пред нашето общество. Защото г-н Томов каза: дайте данни. Ние наистина нямаме данни. Аз даже се изненадах от това, което г-н Папазов прочете. Ние нямаме данни, това е по изключение.

Така че много Ви моля, разберете се с господин Томов кой ще е отговорен за данните, които ще трябва нашето общество да знае за Вашата партия, за нейните архиви и за нейната вина. Това е задача на СДС или задача на БСП? Ако е ваша задача, можем да помислим върху Вашето изказване. Ако ще е наша задача, тогава ни предоставете тези данни на нас официално. *(Частични ръкопляскания в опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата Митрополит Панкратий.

МИТРОПОЛИТ ПАНКРАТИЙ: Уважаеми господин председател, уважаеми госпожи и господа народни представители! Когато влизах в тази зала тази сутрин, намерих на мястото, където стои нашият списък и си поставяме нашите подписи за присъствие и участие в пленарното заседание на Великото Народно събрание, в. "Земеделско знаме", в който вестник се напомня на признателните потомци на нашата родина за предстоящия голям празник - празникът на народните будители. Прочетох статията на г-н Михаил Андреев и моето сърце се развълнува, защото правдиво е неговото слово. Всички ние сме признателни потомци на тези народни будители и строители на нашата нация,

на нашия народ, на нашата духовна и материална култура. Само след два дни ние ще празнуваме този празник. И там се казва: "Вашите редици са неизброими, вашият пример е залегнал дълбоко във всяко честно българско сърце. С живота и делата си вие поддържахте и поддържате народното съзнание - на кого - на българина, неговия дух, неговото родолюбие".

Всички ние, които сме в това Народно събрание, синове на нашия народ, пратеници на нашия народ в този висш орган - парламента, сме именно потомци на народните будители и строители на майка България. И аз искам да видя във вашите изказвания, във вашите реплики, във всичко онова, което извира от дълбочината на вашето сърце, именно голямата ви обич към майка България и предани синове именно на тези народни будители. *(Ръкопляскания)*

Затова искам да ви призова в края на това заседание, прочее братя мои, сестри мои, за това що е истинно, що е честно, що е справедливо, що е чисто, що е любезно, що е достославно, затова що е добродетел, що е похвала, само за него мислете, а това ще означава мислете за майка България и за нашето настояще и за нашето бъдеще.

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: И така господа, две минути на г-н Пирински за отговор.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Благодаря Ви, господин председател. От тази трибуна беше отправено обвинение в манипулация, която съм извършил, цитирайки заключенията на комисииите по разглеждането на програмата на правителството. Мотивировката беше, че видите ли, имайки мнозинство в различните комисии, Българската социалистическа партия има възможност да наложи своята интерпретация на заключенията по програмата върху цялата комисия.

Само бих желал да изтъкна, че заключението на Комисията по икономическата политика беше прието не с гласуване, а беше прието с консенсус. И за да ви напомня какво беше това заключение, ще прочета само първия и последния абзац от официалната стенограма на Народното събрание:

"Комисията счита, че предложената програма е радикален по своето съдържание опит за преход към пазарна икономика. Едновременно с това комисията счита, че програмата се нуждае от по-нататъшно конкретизиране и ешелониране във времето с оглед спазване технологичната последователност от действия за преход към пазарни взаимоотношения. Особено внимание следва да се обърне на процеса на монополизация и стимулиране на конкуренцията".

И последния абзац: "Изхождайки от горното, комисията предлага на Великото Народно събрание да приеме програмата в икономически план, като съ-

щевременно правителството периодично се отчита за нейното изпълнение с оглед недопускане на отклонения в отделните етапи под общата логика за преход към пазарна икономика".

В дискусиата в петък аз изтъкнах, че комисиите са направили две констатации - по принцип приемат програмата и едновременно с това правят редица конкретни бележки. Твърдя, че няма елемент на манипулиране в онова, което казах. Довеждам до вашето знание, че това заключение беше прието с консенсус.

Ето защо, господин председателю, аз държа уважаемият народен представител, който отправи това обвинение, да оттегли думите си пред Вас по отношение на моето заявление, иначе бих предложил Комисията по парламентарната етика да разгледа въпроса.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Също две минути за отговор на г-н Вълканов.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Уважаеми колеги, аз наистина дължа едно обяснение, защото в тази бързина да кажа повече от това, което съм си написал, пропуснах съществени моменти. Имах предвид в своето изказване този земеделски съюз, който след всички тези борби остана в управлението допреди няколко месеца на страната.

А що се касае до БЗНС - "Никола Петков", ето аз какво бях написал, но което не можах да прочета.

"Изобщо можем да констатираме, че хората, които наистина страдаха през изминалите 45 години, по-малко говорят за чуждата вина и за собствения си героизъм, мъчениците от БЗНС-"Никола Петков", автентичните социалдемократи (*ръкопляскания*) проявяват повече съдържаност, а онези, които през изминалите години ползуваха или собствени привилегии, или привилегии на своите родители, които защитаваха кандидатски докторски дисертации, които ставаха професори, издаваха съчиненията си, те именно най-много говорят за чуждата вина, за чуждата отговорност, те именно се представят за най-големите страдалци на системата." (*Ръкопляскания от цялата зала*)

По отношение на репликата, която ми направи г-н Савов. Известно ми е, г-н Савов, че Демократическата партия не участвуваше в Отечественния фронт, но на мен ми е известно друго, че тя или част от нея участва в Демократическия сговор, който извърши преврата на 9 юни и на чийто съвест тежи смъртта на Александър Стамболийски и на 30 хиляди сдружени земеделци. (*Бурни ръкопляскания и възгласи "браво"*)

Аз питам има ли г-н Савов отговорността, задължението да поеме историческата отговорност за своята партия, участвувала в този погром спрямо българския народ. *(Бурни ръкопляскания)* Питам го!

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Две минути за отговор на г-н Дертлиев.

ПЕТЪР ДЕРТЛИЕВ: Приятно ми е да отговоря на напата хубава колежка.

Първо, да бъдем точни. Нямам нищо против г-н Гоцев, даже сме в едно дружество. И моят точен израз беше: че не бива оная легенда, която се носи, не, не легенда, а мнение, че нашите дипломати минават школата на Симеоново, не бива да я потвърждаваме с един представител на тази школа. Това е моята мисъл.

А че в нашата дипломация има една прекрасна галерия от млади дипломати, които слава Богу са минали друга школа, е, нямаше как, повечето са от Москва, нали, но така или иначе има талантива млада школа, която да се напдаваме, че служи добре, прилежно. И сега, когато вече е деполитизирана, ще служи, както трябва.

И така моята позиция беше - не бива да потвърждаваме мнението и трябва да ви кажа не незаслужено, че много от нашите дипломати бяха минали именно симеоновската школа. Не забравяйте, че с дипломатически имунитет в чужбина България покриваше три-четири пъти повече хора, отколкото да кажем една Бразилия. И това също се отразяваше на мнението за нас.

Господин Гоцев, казах, е прекрасен специалист, той може да бъде съветник, но просто е неудобно при тази постановка, при това виждане на общественото мнение за нас една такава личност да оглавява нашето министерство. Иначе моите отношения с г-н Гоцев с нищо не са накърнени. Просто това е една политическа преценка.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Две минути за отговор на г-н Димитър Йончев.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: Уважаемо събрание, смятам, че реакцията на мое то изказване действително показва колко е сериозен въпросът. Моето послание в него, ако ми разрешите да си го разтълкувам сам, беше тревогата ми от противни на един политически морал средства. В морален план не се получи никаква реакция. Мисля, че такъв прецедент не трябва да се повтаря.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Две минути на г-н Стефан Савов за отговор на въпрос.

СТЕФАН САВОВ: Изглежда, че днес ще трябва справки и оправки да продължим да правим.

Господин Вълканов, Демократическата партия не е участвувала на 9 юни. Това е добре известно на всеки историк. Моля Ви се, тъй като лидерите на Демократическата партия по това време бяха, както знаете, в затвора - и Малинов, и Данаилов, и т.н.

РЕПЛИКА ОТ БСП: А 9 юни?

СТЕФАН САВОВ: Девети юни е дело на същата тази група хора, които направиха след това 19 май и 9 септември, както ви е известно. (*Възгласи "браво!" и ръкопляскания от опозицията*) От същата група заговорници от Военния съюз - професионални конспиратори, професионални заговорници. Да продължим с отговора на Вашия въпрос.

Вие знаете добре, че още само един месец след 9 юни нашата партия на чело с Малинов излезе, въобще не се съгласи и се стигна до това разцепване, което е добре известно в историята.

Бих ви предложил само следното нещо: моля Ви, господин Вълканов! Вие, както е известно, макар и независим, сте с комунистически убеждения. Не се месете в нашите отношения със земеделците. Ние в 1931 г. направихме заедно правителство. Моля Ви се, те щяха да търсят отговорност от нашата партия, ако ние бяхме виновни за убийството на г-н Стамболийски. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ (звъни): Един момент, това става каскада и тя не е позволена в парламента.

Предложението на парламентарните групи за работна група, която да има за задача утре до 12 часа да направи едно обобщено предложение за законодателните приоритети на Великото Народно събрание на базата на трите документа, да ги представи утре до обяд в Правния отдел, за да могат те да се размножат и след обяд на пленарното заседание да се разискват и евентуално да се гласува.

И така чета по азбучен ред: Георги Марков, Елена Кирчева, Иван Пушкиров, Иван Тенев, Илко Ескенази, Михаил Савов, Румен Георгиев и Светослав Шиваров.

Който е съгласен с това предложение за група и за нейната задача, моля да гласува.

ИВАН КОСТОВ: Искам реплика.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Реплика не може сега, след това.

Има ли против? - Трима. Въздържали се? - Петнадесет.

Така да бъде.

Позволете ми не да продължа изказването на Митрополит Панкратий, но да се извиня от името на Бюрото за една административна неprecизност. Когато днес народните представители се подписаха за присъствие, те получиха или получаваха в началото заедно с проекта за дневен ред и по една покана. Само че служителките там не обясняваха точно за какво е реч и аз ще ви го прочета. И тези, които не са получили поканата, нека да се позоват на моите думи сега, в почивката.

"Драги съотечественици, общонародното сдружение "Мати България", Народният дворец на културата, Народен хор "Гусла" организира благотворителен концерт във връзка с тържественото отбелязване на деня на българските народни будители в зала N 1 на НДК в 19 часа на 1 ноември.

Поканваме ви най-учтиво да присъствувате на тържеството, т.е. на концерта, и ви предлагаме да подкрепите с волно пожертвувание културния и духовния живот на нашите кръвни братя бесарабските, таврическите, банатските, македонските и тракийските българи.

Благодарим ви."

Това съобщение не задължава никого. Това значи, че всеки сега на тези маси може да отиде да получи още веднъж поканата си и ако прецени, да се подпише срещу името си за един, два или колкото обича лева. Има гаранции според уверенията на организаторите, че тези пари ще бъдат събрани и предназначени така, както е посочено в съобщението.

Господин Папазов, заповядайте и приключваме.

БОЯН ПАПАЗОВ: Извинявам се, бях навън и не чух...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Именно заради това "навън" и към г-н Костов сега ще кажа една дума.

БОЯН ПАПАЗОВ: Благодаря Ви много.

Аз няма да ви занимавам със себе си. Бил съм наричан всякак, свикнал съм.

Искам само да дам едно обяснение на почитаемите народни представители, че ако са се намерили в апарата на Висшия партийен съвет хора, които поставят интересите на България над партийните интереси, придържайки се към лозунга "България над всичко!", и тези хора, загрижени за архивите, които са не само партийни вероятно, а са и български, са ми предоставили на мен една касета, в която те получават някакъв инструктаж от г-н Йончев, аз нямам никаква вина за това, че ми се налага тук пред вас да оглася това нещо, тъй като мен също ме занимава историята на България.

А иначе, ако има любопитни в Комисията по парламентарна етика, мога да им дам да слушат.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Тя може и да се самосезира, прав сте.

Господин Иван Костов има думата.

ИВАН КОСТОВ: Аз искам само да ви обърна внимание на обстоятелството, че г-н Михаил Савов, който е предложен в групата, която ще обсъжда законодателната програма на Народното събрание, е единственият в Комисията по икономическата политика, който гласува срещу нейната собствена група от приоритетни закони.

Ето защо аз смятам, че е редно той да бъде заместен с друг човек. Единственият, който гласува срещу единодушното иначе становище на комисията за тези закони. Не смятам просто, че той е най-добрият представител от Комисията по икономическата политика. *(Ръкопляскания от опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря на г-н Костов за това.

Моля ви, място за обяснение няма. Господин Савов, Вие сте предложен от ръководството на Вашата парламентарна група да участвате в тази работна група. А тя се води по азбучен ред от г-н Георги Марков, който има задължение да я събере още сега.

30 минути почивка. *(Звъни)*

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата народният представител Трифон Георгиев.

ТРИФОН ГЕОРГИЕВ: Уважаеми господин председателстващ, уважаеми народни представители! След горещите политически дебати, които слушахме преди малко, аз ще спра вашето внимание на един друг горещ въпрос, който засяга целия български народ.

В програмата на правителството на господин Луканов, която разглеждаме сега, озаглавена "Програма за по-нататъшна демократизация на обществото и ускоряване прехода към пазарна икономика", представена във Великото Народно събрание на 10 октомври, липсва един важен раздел. Това е производството и снабдяването на населението с хранителни продукти. На стр. 9 в точка 4 от програмата пише, че с очакваното производство до края на годината доставките за населението на хранителни продукти, като сирене, кашкавал, мляко и масла, ще бъдат на равнището на 1989 г. Близко до това равнище ще

бъдат доставките на стоковия фонд на олио, месо и ориз, а на сравнително по-ниско със захар.

Действително ли сега доставките на храни са на равнището на 1989 г. и какви ще бъдат те след края на 1990 г.? Този въпрос не е провокационен, а напълно естествен, защото недостигът на храни поражда недоволство, което може да се усмирява само с един нормален пазар. Смятам, че правителството следва да посочва ясно мерките, които ще прилага за преодоляване на продоволствената криза.

Като имаме предвид, че господин Луканов е около 20 години министър, запознат добре с политиката на предишните правителства, възглавявани от Георги Атанасов, Гриша Филипов, Станко Тодоров и Тодор Живков, които постепенно доведоха българското земеделие и българския пазар до положение да не може да изхранва народа при наличността на по-плодородни почви и по-благоприятен климат в сравнение със Западна Европа, където сега има излишък на храни, логично е да предполагаме, че господин Луканов, който познава икономиката на тези страни, ще положи усилия да изведе страната от това тежко положение.

В неговата програма обаче аз не виждам конкретните мерки, които той възнамерява да предприеме в българското село, което храни българския народ. Не зная защо думата "село" липсва в програмата на сегашното и отчета на предишното правителство на господин Луканов. Аз съм професионален земеделец от 6 до 66-годишна възраст, започнал кариерата си с водене на кравите в стопанството на баща ми в с. Горичево, Кубратско. Завършил съм един от най-престижните агрономически факултети в Европа - това е Агрономическият факултет в София, през 1948 г., който за съжаление беше разтурен и сега ще направим усилия да го възстановим, ръководил съм Вятовската машинно-тракторна станция, семеипроизводството в Русенски окръг. Обучавал съм около 2500 български и чуждестранни земеделски инженери и т.н. и съм се пенсиониран като професор. Пряк участник съм във възхода и упадък на българското земеделие през последните 42 години.

Според мен производството и снабдяването с хранителни продукти може да се подобри чрез усилията на правителството в следните направления и конкретни мерки.

Първо, правителството трябва да пресече решително спекулата с хранителни продукти, презапасяването и контрабандата през граница.

Второ, трябва да вземат извънредни мерки за спасяване от клане на кравите и овцете и внос на крави за частните стопани, които сега доставят около 50 на сто от животинските продукти на пазара.

Трето, трябва да се сключват договори и да се осигурява фураж за отглеждане на животни и изкупуване от частните стопани, което не се прави сега.

Четвърто, трябва да се предприеме бързо изваждане на захарното цвекло и приеменето му в захарните заводи. Само в село Червена вода, Русенско, има 1000 дка неизвадено цвекло с график за вадене до 20 декември, от което може да се произведе над 400 т захар. 500 т цвекло е извадено, неприето от Захарния завод и е развалено.

Пето, до края на ноември 1990 г. общинските народни съвети и кметствата трябва да издирят документите за земята преди 1945 г. и да съставят списъците на нейните бивши собственици. Да съставят земеустройствените комисии, за да се ускори аграрната реформа след приемането на закона за земята.

Шесто, до края на ноември 1990 г. по нареждане на правителството общинските народни съвети следва да регистрират желаещите да закупят малки и средни трактори и земеделски инвентар за частните земеделски стопанства през 1991 г., а Министерският съвет да осигури производството им или вноса по съответния ред, без обаче да се допуска спекула.

Седмо, да започне раздържавяването на преработвателната индустрия за земеделски произведения и да се премахне монополът на търговията с тях, за да се пресече жестоката експлоатация на земеделския труд на селяните и се скъси пътят на хранителните продукти от производителя до потребителя.

Осмо, до края на ноември 1990 г. Вѐлико Народно събрание да изслуша отчет от Министерския съвет за работата по осигуряване на градовете и селата с хранителни продукти през 1991 г. и за подготовката на аграрната реформа.

Убеден съм, че тези и други подобни мерки в българското село, каквито могат да се изброят още, правителството ще допринесе за по-нататъшната демократизация на българското общество и за ускоряване на прехода към пазарна икономика.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря. Има думата г-н Драгомир Драганов.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Уважаеми господин председателстващ, уважаемо председателство, уважаеми колеги! Едва ли би могло да се каже, че по формата и стила си, а и в определени моменти по съдържанието си декларацията на Парламентарния Съюз на демократичните сили от 25 октомври, към която доста стриктно се придържат в изказванията си колегите от СДС, е свършена и не търпи критики. В същото време обаче тя съдържа и редица разумни и справедливи искания. Аз също не мога и не бих могъл да скрия изненадата си от съществените празноти в онзи раздел в правителствената програ-

ма, който засяга реформата на политическата система. Още повече, че не може да се прави икономическа реформа и преход към смесена икономика, ако в същото време не променим радикално и старата политическа структура, която абсолютно не съответствува на тази смесена икономика. От тази гледна точка самата идея за едновременна, синхронна промяна на икономическата и политическата система е съвсем правилна.

Основа на постмодерното общество, към което се стремим, е така наречената средна класа, съставена в мнозинството си от самостоятелни собственици и производители. За нещастие тоталитарната система лиши България от такава средна класа и ние тепърва трябва да я създаваме. Без съмнение това е дълъг и сложен процес. Но ние имахме наша, родна, социалистическа средна класа. Това е номенклатурата. Сега уж вече я няма, но аз се съмнявам. Затова заявявам ясно и категорично - декларирайки желанието си да променим и политическата система, бихме извършили огромна несправедливост спрямо нашия изстрадал народ, ако допуснем превръщането на бившата номенклатура, която беше нашата политическа средна класа, в нова, но вече икономическа средна класа. От тази гледна точка искането правителството да не допусне пазарната реформа, да узакони и дори да увеличи имуществото на лица, облагодетелствували се от тоталитарното управление, е абсолютно логично и оправдано.

Миналата седмица бях на един симпозиум, посветен на преустройството в Източна Европа. Порази ме фактът, че във всички страни от Източна Европа бивши висши и не чак толкова висши стопански ръководители и дейци се оказват собственици на солиден капитал, включително и във валута, с който откриват свои фирми навред по света. С други думи, огняндойновщината, велелинкоцевщината (*ръкопляскания отдясно*), якотаковщината и т.н. не са само наш патент. Но ако ние допуснем или си затваряме очите пред подобно нещо, бихме извършили друга огромна несправедливост спрямо нашия народ. От тази гледна точка искането правителството да върне в страната изнесените от бивши началници средства, с които те съхраняват и увековечават предишния си охолан живот, докато ние се гърчим в лапите на кризата, за която те са допринесли, е също абсолютно логично. (*Ръкопляскания отдясно*)

По принцип аз съм против извънредното законодателство от типа на това, което беше вече въведено и използвано у нас след Първата и Втората световна война.

В същото време обаче няма да е справедливо, ако останат ненаказани всички онези, които безскруполно експлоатираха услугите на УБО и други органи-

зации с цел личното си материално, жилищно, автомобилно, вилно и т.н. облагодетелствуване. *(Силни ръкопляскания)*

Имаме поне и правото да знаем кой и с колко ни е ограбил по скъпите и прескъпи сафарита, сватбени пътешествия, луксозни командировки и екскурзии и т.н. От тази гледна точка логично е и искането правителството да предостави данни за източниците и размера на всички имуществени и валутни придобивки на бившата висша номенклатура, получени чрез системата на бившето УБО или други организации. *(Силни ръкопляскания)*

Известно е, че в последните няколко години от членски внос БКП получаваше между 105 и 120 млн. лв. годишен приход, докато бюджетът им се движеше между 240 до 340 млн. лв. *(Ръкопляскания)* На логичния въпрос откъде са идвали тези средства, има и съвсем логичен отговор - от държавата, т.е. от народа.

Следователно справедливо е искането БСП да върне своето имущество извън придобитото от членския внос. *(Бурни ръкопляскания, викове "браво!")*

Известно е също, че предходните десетилетия БКП подпомагаше финансово, включително и с валута, някои от т.нар. братски партии. Редно е онази част от средствата за подобни и други цели, които надхвърлят приходите от членския внос във валута, също да бъдат върнати на държавната хазна, защото най-вероятно именно оттам са били извадени.

Като изпълнителен орган на държавната власт редно е правителството да запише в програмата си намерението да прибере всичко онова, което предходните правителства, намиращи се изцяло под контрола на БКП, са й предоставили по незаконен път и с незаконни средства и методи.

Завършвам с три предложения.

Първо, настоявам в политическата част на програмата на Луканов да се вкарат конкретни мерки за предотвратяване на метаморфозата на бившата номенклатура в нова средна класа, както и за пълното и реално разграждане на тоталитарните останки от политическата система, което от своя страна ще бъде и гаранция за реална необратимост на процесите на демократизация. *(Ръкопляскания)*

Три неща очаква от нас западният бизнес, преди да реши дали въобще ще ни помага - икономическа реформа, пълно социална стабилност, пълно гаранции, че няма да се повторят предходните четири десетилетия, когато самоуки икономисти използваха политическата си власт за абсурдни експерименти с трагични последици. *(Ръкопляскания)*

Второ, отправям апел към икономистите от СДС не да критикуват и да рушат онези 80 процента от програмата, които по собствените им признания съв-

падат с техните възгледи, а по-скоро бих ги помолил да сътрудничат за още по-голямо сближаване между гледните точки с оглед постигане на така мечтаното парламентарно съгласие.

И на последно място, отправям апел и към всички депутати във Великото Народно събрание независимо от партийната им принадлежност. Аз ще ви кажа нещо, споделих го с някои колеги преди малко - в известен момент на мен това Народно събрание започва да ми прилича на старото, на бившите народни събрания, с тази разлика, че сме разделени на ляво и дясно. Но какво правим ние? Ние чакаме нашите началници от двете страни да се сговорят, да се спазарят, те да ни съобщят как да гласуваме и ние да гласуваме. (*Гласове от залата: "Аз не мисля така". "Това са инсинуации"*)

Казвам моето впечатление, моля ви.

Аз мисля, че може би трябва, ако искаме да правим нова демократична България, все пак и ние да действуваме малко по-демократично, с малко по-широко участие на всички народни представители и именно от тази гледна точка аз предлагам да създадем най-сетне този парламентарен блок на разума, който очаква от нас не само България, но и Европа. Защото, ако сега все още криво-ляво се държим на повърхността, макар и вече почти като удавници за сламка, само след месец или два и тази сламка ще изчезне. А през студената, тъмна и гладна зима, която ни очаква, кризата едва ли би ни щитала - нито нас, нито децата ни, нито нашите бащи и майки - дали са червени, сини или оранжеви.

Благодаря ви за вниманието. (*Бурни ръкопляскания в залата*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има народният представител Юнал Лютофиев.

ЮНАЛ ЛЮТОФИЕВ: Уважаеми председателстващ, уважаеми колеги! Като говорител на Движението за права и свободи и на неговата парламентарна група направих изявление от името на тази парламентарна група, с която ние оповестихме защо днес, невявявайки се в първата половина на днешното пленарно заседание, бойкотираме и протестираме.

Позволете ми сега да предоставя на вашето внимание декларация от името на Централния съвет на Движението за права и свободи и на парламентарната група на Движението за права и свободи:

"Повече от три месеца работи Великото Народно събрание - върховният орган на властта в България. Дори и най-елементарната равностметка показва, че през този период не са решени основните възлови проблеми, пред които е изправена държавата ни. А от тяхното решаване зависи мирният преход от тоталитаризма към демократичното управление на страната.

Нещо повече, налице е политически екстремизъм с характеристики на не-офашизъм, чиито действия минират процеса на радикалната реформа, включваща и цялостното решаване на проблема за правата и свободите на българските граждани.

Безотговорно се удължава парламентарното време за решаване на основните въпроси от икономически, социален, политически, правен и хуманитарен характер. Липсва парламентарен диалог като условие *Sine qua non* за съгласуване действията на парламентарните сили, което създава предпоставки за правителствена криза, заплашваща да прерасне в парламентарна.

Подобна ситуация ще наруши и без това деликатния политически баланс в страната и ще доведе до неконтролируемост на политическите страсти в България.

Движението за права и свободи и неговата парламентарна група са за гарантиране на всички парламентарни политически сили в страната на мирния преход и едновременно за твърд курс за излизане на страната от катастрофалното положение, за срочно възстановяване и безусловно зачитане на основните права и свободи на всички български граждани, включително и на равнопоставено участие в обществено-политическия и културния живот на страната.

Парламентарната група на Движението за права и свободи е за конструктивен парламентарен диалог с оглед постигане на действителен парламентарен и политически консенсус като необходимо политическо основание за гарантиране на необратимия характер на демократичния процес в България и за изграждане на реално функционираща правова цивилизована европейска държава."

Уважаеми народни представители! Накрая искам да ви кажа, че мои колеги народни представители в отделни свои изказвания в следващите дни ще вземат думата по програмата и ще се мотивират за жизненоважното място на раздела в правителствената програма, където трябва да намерят място въпросите, касаещи правата и свободите на българските граждани - а именно правото за свободен избор на име, правото на език, правото за развитие на етнокултурата и по всички други важни проблеми.

Освен това специалист от нашата парламентарна група ще изкаже становището на парламентарната група и по икономическите проблеми, третиращи в програмата.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Баталов, имате думата. Ако е реплика, господин Сотиров, но ако искате да се изкажете под формата на реплика, добре е да вземете думата след г-н Андреев. Препенете сам.

Ако е реплика, заповядайте. Сега цялото събрание ви слуша с внимание като реплика.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ: Надявам се, че и цяла България ме слуша с голямо внимание. *(Оживление в залата)* Аз просто искам да изразя личната си солидарност с тази декларация. Аз смятам, че към тези думи ще се присъединят и останалите членове на парламентарната група на СДС. *(Ръкопляскания от опозицията)* Аз смятам дори, че ние вече доказахме солидарността си с подобна декларация миналата седмица, когато по доста убедителен начин показахме, че в парламента повече така бавно не може да се работи. Има неща, които наистина не търпят отлагане.

В декларацията се говори за цялостното решаване на проблема за правата и свободите на българските граждани. Ние много добре знаем, че едно цялостно решаване ще настъпи с едно цялостно обновяване на икономическата и политическата система в тази държава. Това не може да стане за месец, не може да стане и за два месеца. Но има неща, които могат да станат доста бързо и те въпреки всичко не стават. Един такъв проблем е например проблемът за имената. Аз не виждам никакви обективни трудности, които да забраняват на нашите законодатели толкова месеци вече да не се реши този проблем. Това е въпрос в края на краищата на човешко самочувствие за стотици хиляди наши сънародници. *(Ръкопляскания)*

Аз не виждам защо една партия може да си смени името, когато пожелае, а един човек да не може да върне собственото си име, с което се е родил. *(Ръкопляскания в опозицията)*

Затова аз моля Законодателната комисия да се събере в близките дни час по-рано и да се занимае с този въпрос. От страна на Съюза на демократичните сили тя ще получи пълна подкрепа, да не говорим за Зелената партия, в която правото на име е записано като една основна точка.

Освен това, ако ми позволите, ще се обърна и към тези, които се чувствуват оцетени от преименуването си, да проявят и те малко търпение и да изчакат. Аз знам, че основен мотив за промяната на името беше желанието всъщност човекът да остане без име, защото старата система беше свикнала да работи с безименни хора. Затова аз мисля, че срокът, който беше включен в стария закон, 31 декември, не може да бъде фатален за промяната на имената. Във всеки случай аз съм уверен, че има хора тук, в тази зала, които ще защитят правото на име и след тази дата.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания в опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има думата г-н Баталов.

ДИМИТЪР БАТАЛОВ: Уважаемо председателство, ще ми позволите ли най-напред към вас да адресирам няколко думи? Чува ли се?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Много внимателно се чува. (Оживление)

ДИМИТЪР БАТАЛОВ: Разрешава ли ми се?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Да.

ДИМИТЪР БАТАЛОВ: Непохвално се прави селекцията при предоставяне на трибуната досега. Аз съм се записвал в продължение на две седмици всеки ден. Тази инверсия на имената не знам как се извършва, но едва днес стана възможно. Трябва да заявя, че всеки от нас има своята религия и своята църква, в която да се моли. Но ние сме народни представители и искаме, настояваме и ще се борим. Всички сме дошли от улиците, от кръстовищата и от площадите, където си вземахме думата сами. Не ни връщайте отново там, уважаемо председателство! Опасно е.

Вихрите на историята не са произволни, приятели. Те са дело на запретнати ръкави и на мъжествени ръце. И като замолвам председателството друг път да бъде по-внимателно, нека да се постарее да не ни освобождава от грижата да бъдем и ние така изискани и културни, да наднича по-често в списъците.

А сега към вас, уважаеми колеги. Димитър Баталов от Български земеделски народен съюз - единен! (*Ръкопляскания в опозицията*) Там някой многозначително се усмихна. Усмихвайте се, господа! Но лекцийките на фамилия Топенчарови няма да минат. Няма да минат! (*Ръкопляскания*) Вселената на Българския народен съюз е могъща, огромна и единна в своето разнообразие. А ако прелистим страниците на националната история, всяка от тях е отразила, ако не ви се слуша, мога да спра ...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моля Ви, продължавйте. Тишина в залата!

ДИМИТЪР БАТАЛОВ: Всяка страница на националната ни история, напомням и на вас, които не искате да слушате, е отразила - политикът у нас рядко е бил възнаграждаван, но и по-рядко се е разминавал с наказанията. Аз не съм толкова нескромен, като някои от моите приятели. Аз не мога да не призная, че не ние, а комунистите съсипаха комунизма в тази страна. Както големите им икономисти съсипаха икономиката ни. Епоха позната, до болка позната - социална омраза, непрекъсната престъпна класова борба, за която онзи ден един от нашите приятели подхвърли, не бива да се връщаме към това. И днес, и вчера, и утре, когато сърцата ни имат нужда от твърдост, ние ще се връщаме, ще си припомним нашите приятели и братя, които загубихме в тази борба. Когато отстояваме позиции, отново ще се връщаме към тях. Разбира се,

и вие, и ние - и двете страни - имаме достатъчно гробове, към които да се връщаме, приятели, за да не предизвикваме нови. И аз отново заявявам: всеки живот е ценен. И искам да бъде свързан с такъв живот. И не от сантиментална слабост, а от идеологическа изграденост. И по-спокойно, без суетене, щем не щем, нищо няма да остане така, както беше вчера; щем не щем и вие оттук - ще трябва да се научим да общуваме с онези, които не ни оценяват положително.

Но в този дом, в който сме седнали и който безотговорно напускаме от време на време, няма място за лекомислие. Ние сме дошли тук не да разиграваме новогодишна томбола, и то без билети, ние сме дошли да законодателствуваме, и то да законодателствуваме в името на най-доброто, което може и трябва да бъде достойни на човешките възможности.

Аз съм убеден, че нито един от присъстващите тук, включително и тези белоглавите - Станко Тодоров, няма ги другите и от нашата страна, не ги виждам, Чавдар Добрев и други - нито един от тях и от нас не е имал възможност през своя живот да срещне по-благоприятна обстановка, в която да извърши значителни промени. Нека не се злепоставяме пред съвременници и пред поколения!

РЕПЛИКА ОТ БЛОКА НА БСП: По същество, по програмата.

ДИМИТЪР БАТАЛОВ: Ще стигнем и до програмата. Разбирам, тревожна е информацията, но трябва да си признаем, че някои, да кажем, мнозина са възприели идеи и принципи, за които не им достигат сили да отстояват. Ще стигнем и до програмата, приятели.

Ние на тази трибуна често виждаме да се проявяват страсти, незасегнати от похвалния обществен ред, които понякога ни позорят. Ние противопоставяме поведението си на общественото мнение и се обричаме, приятели. Настъпват разни ери - две, три, пет ли са, какви са. От тази трибуна намираме време да кажем какви ли не неща, намираме време дори да заспим по банките, както ни представя телевизията понякога, по данни на нашите деца и семейства. Но още не сме намерили време да кажем пет думи за репресираните, за емиграцията. Впрочем преди известно време, преди повече от месец чрез Иван Неврокопски и клуба и БЗНС - "Никола Петков", внесе проектопредложение за реабилитацията най-вече на емиграцията и на всички останали категории от репресираните. До днес няма нищо.

Нашият многоуважаван приятел, високоерудирен, кротък, скромен и борбен човек, председателят на Законодателната комисия Александър Джеров дори един ден подхвърли: не съм виждал такова нещо. Напомням на всички, нека да го потърсят, нека да го видят. Не е безопасно.

Някой път горе присъствуват гости, чужденци, предимно мениджъри. Тях ние ги посрещаме прави, на крака, с ръкопляскания, с бурни акламации. Не разбирам, ей Богу, не разбирам това ли е ръстът на Великото Народно събрание! Нима тяхната усмивка е по-мила, по-драгоценна от достойнството и величието на нашия парламент! (*Ръкопляскания*)

Или ви насочвам към това, че утре 9 милиона българи и българчета ще простират ръце за милостиня. (*Глас от блока на СДС: Пред кого?*)

Аз нямам илюзии по отношение на властта и по отношение на хората, които ме заобикалят, хората около мен. Но трябва да споделя нещо като номенклатура на затвора за разлика от другите номенклатури.

Неотдавна получих едно колетче и ми е съвестно, че още не съм го предал. То не е до мен. То е до всички нас. (*Показва две кутии, синя и червена, с клечки за чистене на уши*) Ето за червените, ето и за сините. Колетчето беше придружено с бележка, която има следния текст: "С надежда сме, че след употребата им и сини, и червени ще чуват по-добре. Заглъхнало ухо не може да усеща пулса. Вие се разминавате със събитията, които стават у нас". (*Венцеслав Димитров се обажда от място: "Вносни са."*)

ДИМИТЪР БАТАЛОВ: Вносни са, да. Това са клечки с памуче за почистване на уши. (*Смях и ръкопляскания в залата*)

Не съм срещал рецепти за водене на политическа борба. Има рецепти за разни диверсионни актове, но мисля, че това не е политика, нали?

Доколкото светлината на разума ми позволява, ще подкрепя онази част от програмата, предложена от министър-председателя, която ще внесе и хляб, и топлина, и спокойствие. Не се интересувам откъде е попаднала. Нека да е получена от някой НЛЮ.

Считам, че в този момент и утре, и в друг ден, до края на годината и следващите имаме един единствен идеал, който може да бъде изразен с две-три думи - производство, единство национално и демокрация. Иначе ще продължим да се изтезваме, приятели, ако не се пръснем, после пак ще се съберем някъде.

Благодаря ви. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата за реплика иска госпожа Клара Маринова.

КЛАРА МАРИНОВА: Уважаеми колеги, вземам думата, за да изразя моето лично становище като член на парламентарната група на Социалистическата партия по повод прочетената декларация на колегите от Движението за права и свободи.

Моето мнение се споделя от много мои приятели и от парламентарната ни фракция, и от много мои съидейници от Социалистическата партия. Изповядвайки идеята и възможността за установяване на една истинска демокрация в нашата страна, изповядвайки идеята за пълното и истинското зачитане на гражданските права на всеки един гражданин на нашата държава, не мога да не се присъединя към тази декларация, не мога да не уважавам поставените в нея въпроси в тяхната цялост и в тяхната частност, в това, че те се отнасят до съдбата на наши сънародници.

Спомням си как позорно ни изглеждаха някои събития от преди няколко години и особено през последното лято. Не мога да не нарека позорно насилственото променяне на имената на наши сънародници. Но мисля, че е справедливо да отбележим, че след 10 ноември Социалистическата партия, в която членувам, разбра онези грешки, които бяха допуснати, и на 29 декември по нейна инициатива и с нейно участие заедно с колегите от Съюза на демократичните сили беше извършен един справедлив акт.

Оценявайки дълбокия смисъл на проблемите, които се поставят в декларацията на Движението за права и свободи, надявам се, че всички парламентарни групи във Великото Народно събрание ще имат своя официална позиция. Сега изразявам моето мнение и мнението на колеги, с които имах възможност да разговарям и през последните дни, а и сега в залата, от нашата парламентарна фракция.

Подкрепям предложението на Владимир Сотиров. Законодателната комисия се надявам, че ще има възможност да определи едни по-кратки срокове, за да се реагира на подобни проблеми, поставени от трибуната на Великото Народно събрание.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Госпожа Младенова поиска реплика да направи.

СОНЯ МЛАДЕНОВА: Колеги, благодаря ви. И аз благодаря на Клара Маринова, че тя изказа политическите съображения, които ме накараха и мен да направя реплика във връзка с декларацията, направена от Движението за права и свободи, но искам да я подплатя от юридическа гледна точка.

Струва ми се, че основанието за това ни дава Пактът за правата на човека и именно чл.8 от него, който гласи: "Всеки човек има право на ефективно възстановяване на правата си от компетентните национални юрисдикции за действия, нарушаващи неговите основни права, в случая правото на име, признати от Конституцията или закона".

И искам да кажа, че се присъединявам към становището и не се отмятам от становището си, изразено в Законодателната комисия по повод разглеждането на законопроекта и поставянето му на дневен ред, но настоявам той да бъде продължен в най-близко бъдеще, защото днес беше насрочено заседанието и отпадна от дневния ред по технически съображения, тъй като разглеждахме друг законопроект, изпреварващ го. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има народният представител Коста Андреев.

КОСТА АНДРЕЕВ: Уважаеми колеги, като приемам програмата на правителството по принцип, същевременно смятам, че тя се нуждае от внимателен прочит и сериозни корекции. Ние поемаме изключително голяма отговорност за съдбата на България и нямаме право на погрешни стъпки.

Ръководейки се от това, ще се спра на няколко момента в програмата. Според мен изключително важно е с какво ще започне реформата. Правителството предлага всички действия за преминаване към пазарна икономика да вървят заедно. Опасявам се, че един такъв подход неминуемо ще създаде нови противоречия и трудности.

Помислете, няма ли да е по-добре, преди да се премине към свободно пазарно формиране на цените, първо да се стабилизира финансовата система, да се извърши приватизация, да се създадат условия за конкуренция чрез пълна демонополизация и едва тогава да се пристъпи към либерализация на свободното пазарно формиране на цените?

Безспорно цените не могат да останат същите. Особено що се отнася до онези цени, които се дотират от държавата. Това е един от абсурдите на нашата икономика. Обаче въвеждането на свободните цени без тавани, особено на суровините, при отсъствие на конкуренция, при абсолютен стоков дефицит, при липса на политически консенсус, ми изглежда като нов социален експеримент с непредвидими последствия.

Нас като общество ни очаква един необходим шок: усвояването на пазарните механизми и адаптиране към техните правила на живот. Вторият шок: освобождаването на цените още сега обществото едва ли ще понесе. При една аналогична ситуация правителството на Николай Рижков вече се препъна именно на този участък от реформата. Следователно нашите икономически реформи ще имат смисъл и успех, ако държат сметка за социалната сигурност на хората, и тук изпяло подкрепям г-н Дертлиев.

Правителството сега заявява, че ще ни брани от растежа на цените. Действително нужда от такава защита има. Но най-добрата защита ще бъде друга: ако със законодателството дадем възможност на хората да произвеждат, да

станат собственици на средства за производство чрез покупко-продажба на тези средства за производство. Същите тези пари, които в течение на една година високите цени ще стопят и изземат от населението, могат да се превърнат в работещи, ако пристъпим първо към незабавна приватизация на собствеността.

Естествено приватизацията няма да стане за ден-два. Крупните състояния у нас са малко, тук изключвам нечистите пари на номенклатурата и на партията, не можем да разчитаме на големи чуждестранни инвестиции поради все още нестабилния политически климат в района и липсата на подходяща за западния инвеститор инфраструктура. Ето защо в специфичните български условия средните и дребните състояния, главно трудови хора, според мен ще изиграват решаваща роля в приватизацията. Работниците и служителите трябва да получат право да закупуват с предимство своите предприятия и да ги превърнат в истински народни, от типа на "Фолксваген" в Германия.

С нашите закони ние трябва да създадем условия всеки, който има някакви спестявания, да ги вложи в акции или други средства за производство. Сега у нас обаче става тъкмо обратното. Уплашени от покачването на цените, хората купуват всичко, което им попадне. Не искам да упреквам никого. Всеки се запасява с нещо. Но по този начин се разорява не само онова малко, което е останало в нашата икономика. Разоряват се и самите граждани. Вместо да купуват излишни килими или стоки, които утре ще мухлясват, те биха могли да вложат парите си за производство на същите тези килими и други стоки, от които ще спечелят и те, и обществото.

Обобщавайки казаното дотук, смятам, че е необходимо:

1. Да се специализира финансовата система, да се спре печатането на банкноти, да се извадят от обращение излишните пари чрез продажба на ценни книжа, спиране на субсидиите за губещите предприятия, закупуване на жилища, разпродажба на незавършено строителство, съкращаване на административните разходи, продаване на непроизведени стоки и други начини.

2. Да се пристъпи незабавно към приватизация на държавната собственост. Агенцията по приватизация да бъде независима от правителството институция, а комисиите, които ще се занимават с оземляването, да се избират пряко от хората, от народа. Всички новосъздадени производствени и научноизследователски фирми, а не само тези, които произвеждат стоки за пазара, да бъдат освобождавани от данък в течение на първите две-три години.

3. Създаване на условия за конкуренция, като се извърши пълна демонополизация на производствените, изкупвателните, търговските и други предприятия, а също така тяхното разделение по видове на дейност.

4. Едва след тези промени, когато в резултат на приватизацията и конкуренцията в икономиката и на пазара настъпи известно оживление, да се пристъпи към либерализация на цените.

5. Да се разработят специални мерки за селското стопанство, за неговото възраждане. Сега то не стои като приоритет в правителствената програма. С това българското село, а следователно и България, няма да се изправи на крака. Смятам, че ще бъде правилно за неограничено време селското стопанство да се освободи от данъци.

6. Ходът на реформата трябва да преминава пред очите и контрола на цялото общество. Народът е сит от обещания. Той трябва да следи сроковете, да знае всеки момент какво и кой пречи за осъществяване на реформата.

В заключение искам да кажа няколко думи за политическите варианти на прехода към пазарна икономика. Този въпрос е изключително важен. Без обществено и парламентарно съгласие една такава програма предварително е обречена на провал. Убеден съм, че ако Съюзът на демократичните сили беше на власт, той щеше да предложи същата програма. Само в условията на обществено и политическо доверие към правителството може да се реализират толкова мащабни и толкова непопулярни, антисоциални, на своя първи етап реформи. Въпреки горещите спорове никой досега не предложи друга стратегия. Доколкото разбирам, целият въпрос е кой изпълнява програмата: сегашното правителство или едно правителство на Съюза на демократичните сили. Лично аз бих подкрепил всяко правителство, което изпълнява тази именно програма.

Не омаловажавам въпроса за отговорността на Българската социалистическа партия, за нейното имущество и другите въпроси, които бяха повдигнати в декларацията на Съюза на демократичните сили. Действително не може една партия, която, макар и обновена, но останала във властта без прекъсване, да не посеме историческата отговорност за сегашното положение в страната. *(Ръкопляскания)* Не е нормално, че Българската социалистическа партия в течение на една година не намери сили да посочи писмено виновниците за икономическата и моралната криза. Виновниците трябва да бъдат наказани. И аз съм убеден, че ще бъдат наказани. Тук правителствената програма се нуждае от доработка.

Но, колеги, струва ми се, че в този момент по-разумно ще бъде, ако се захванем с конкретна работа за конкретни преди всичко икономически промени, иначе едно следващо Велико Народно събрание сигурно ще потърси отговорност от нас. Казвам това, защото смятам, че програмата на Луканов няма партийна принадлежност. Тя е толкова червена, колкото и оранжева, и синя.

Без да решава всички въпроси, които днес са много, а утре сигурно ще са още повече, тя дава решение на главния въпрос - преходът към пазарна икономика. Едно решение, което целият народ очаква от нас.

Колеги, нека вземем това решение!

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има г-н Янчулев.

АЛЕКСАНДЪР ЯНЧУЛЕВ: Уважаеми господин председателстващ, уважаеми госпожи и господа народни представители! От високата трибуна на Великото Народно събрание ние чухме през последните дни, а и днес не само оценки на правителството, но и политически декларации, а последните разстройват нашата пряка работа. Призовавам засега временно да се ограничим от всякакви декларации и реплики и активно да се занимаваме с оценките на правителствената програма, но с конкретни анализи и оценки на отделните раздели от програмата.

В такова русло ще насоча и моето изказване, като се спра на няколко конкретни въпроса от програмата, които за сега много малко или почти не се засегнаха в нашите дебати.

Тези въпроси именно са селското стопанство, социалната защита, строителството и инвестиционната политика, образование, наука и култура.

Уважаеми народни представители! Предварително бих искал да изразя своето неудовлетворение като цяло от представената ни правителствена програма. Това не е програма на правителство, което трябва да спаси страната от национална катастрофа.

Господин Луканов в качеството си на министър-председател правилно иска неговото ново правителство да бъде правителство на националното съгласие и доверие. Много добре. Но какво доверие може да има една програма, на която ѝ липсва конкретност, една програма, която е тезисна и е по-скоро платформа, както се каза от някои изказали се колеги, а не е програма за действие с показатели, с характеристики, срокове, които да се обсъждат, да се защитават тук и най-вече да се контролират впоследствие в процеса на изпълнение на програмата.

Не става въпрос чия е програмата: дали програмата е на БСП или има елементи от програмата на СДС. Програмата е на господин Луканов и на неговото правителство.

В това отношение представената ни правителствена програма е много по-слаба от програмата на господин Луканов от м. април т.г. за миналия негов кабинет, която програма не беше изпълнена, а отчетният доклад на министър-председателя по нея беше сериозно критикуван, както си спомняте. Сега на-

ните прения по правителствената програма щяха да бъдат по-целенасочени и ефективни, ако правителството беше ни представило един актуализиран бюджет за текущата година, както се пише в програмата, че такъв ще се даде до 20 октомври. Сега сме 30 октомври, а няма и помен от този актуализиран бюджет.

Сега конкретно по първия въпрос - селско стопанство. Изненадващо е, че в програмата не се отделя сериозно място за този най-важен приоритетен отрасъл, от който зависи възраждането на българското село, изхранването на населението и до голяма степен изходът от националната катастрофа. Казано е само, че "правителството ще провежда политика на приватизация, която за селското стопанство ще се изрази главно в бъдещия закон за земята, който ще се приеме от Великото Народно събрание". И нищо повече. А в законодателната програма на правителството, която ни се представи, се предлага законът за селскостопанските земи да се приеме чак в края на годината - на 15 декември. Учудващо протакане! Хората чакаха този закон още през есента, а сега се предлага краят на годината. А кога ще прилагаме приватизацията в селското стопанство? Може би правителството смята, че това ще бъде през следващата година или през 1992 година.

Нима по-важни от този закон са законопроектите за Наказателен кодекс под N 15, законопроектът за изменение на Закона за имената, за съдилищата? Да чета ли още нататък? Те са поставени в графика на законодателната програма по-напред от законопроекта за земята. Категорично възразявам!

За приоритетния отрасъл сега - селското стопанство, без отлагане трябва да се разгледа и да се приеме законът за него. *(Ръкопляскания от народни представители на СДС)*

Предлагам гледането на този закон да започне още от 5 ноември и да се приеме най-късно до две седмици, та ако трябва Великото Народно събрание да заседава и през нощта, и в събота, и в неделя. Готовност за този закон имаме в парламентарните комисии.

В правителствената програма на стр. 10 и 11 силно ме обезпокоява бездъресната декларация, че с оглед на икономии на бюджетни средства още през настоящата година "рязко ще се намалят и да се достигне до пълно прекратяване на субсидиите за губещите и ниско рентабилни производства". Следва ли от това, господа министри, а и депутати, че селското стопанство, което у нас е губещо и ниско рентабилно производство, ще бъде лишено от субсидии? Така ли ние ще го стимулираме и изправяме на крака? Та в коя развита страна в света, включително и в Щатите, селското стопанство не се дотира. Следва ли господи Луканов, да не се субсидират на първо време и предприятията за произ-

водство на машини за селското стопанство? Извинявайте, но по отношение на селското стопанство и всичко свързано с него в програмата, смятам, че това е едно недоглеждане. Нещо повече - това е грубо нарушение на програмата.

По въпроса за социалната защита. На стр. 12 от програмата се декларира, че "ще се предоставят специални помощи на социално слабите слоеве от населението за компенсиране нарастването на цените на хранителните стоки, на електроенергията и отоплителните материали".

Веднага аз отбелязвам, че тази грижа на правителството може да бъде улеснена или въобще да отпадне като грижа на първо време, ако бяха справедливо и по-чувствително увеличени минималните социални пенсии, за които pledирахме от тази трибуна. Но правителството не предложи такова чувствително увеличение, а и Великото Народно събрание за съжаление не гласува такъв закон. Сега правителството обаче предлага предоставянето на специални помощи. Ние питаме: "Какви могат да бъдат тези помощи? Какъв е техният размер? Откъде ще се вземат средствата за тях?" Видимо тук ни трябва бюджет. А той все още не е представен.

По-нататък. Пак по програмата за жилищния проблем и жилищната политика като социален проблем.

Тук пазарният принцип е добре формулиран в програмата, но тя, програмата, не дава отговор на въпроса как държавата ще регулира строителството на жилища и най-вече тяхното разпределение, и то там, където са най-силно засегнати социално слабите слоеве, в т.ч. и на младите семейства.

Няколко думи по строителството и инвестиционната политика.

На стр. 10 от програмата се декларира само че за текущата година се установява финансирането с бюджетни средства на капитални вложения в нематериалната сфера, с изключение на болници, училища, детски заведения и жилища. И нищо не се казва колко ще бъдат тези жилища до края на годината, евентуално в един разрез за 1991 г., но да не отиваме до 1992 г. Видимо няма да бъдат 61000 жилища, както беше споменато в програмата на правителството от април, и които жилища през тази година в никакъв случай няма да предоставим на новодошците.

И пак тук се казва, че въпросът за общежитията на студентите ще бъде решен. Как обаче? Колко общежития? Колко студентски легла? Къде ще бъдат дадени? И т.н. Нищо по този въпрос в програмата няма.

На края раздел "Образование, наука и култура".

В областта на образованието на стр. 26 от програмата се предлага да се осигурят условия за създаване във висшето образование на частни и със сме-

сена собственост учебни заведения. Моля ви се, обърнете внимание - във висшето образование!

Госпожи и господа народни представители! Това е коренно погрешно за една малка страна като България. Това обаче може да се направи за средното образование, за средните училища, за колежи, където фирми и фондации, където чужди държави могат да направят инвестиции. Но за висши учебни заведения, за университети това е силно казано и невъзможно за нашата страна. Тук искам да направя едно отклонение от критиката си върху програмата, но то е свързано с програмата в раздела ѝ за висшето образование.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Янчулев, имате още една минута.

АЛЕКСАНДЪР ЯНЧУЛЕВ: Моля да ми разрешите да завърша.

Там много правилно е записано, че правителството ще прецени абсолютизирането на постановката за безплатно образование и в най-близко време ще въведе елементи на платено обучение. Чудесно! В действителност обаче и сега правителството на БСП изостава от живота и реалностите у нас. Вече Софийският университет по инициатива на Юридическия факултет, на Търновския университет, на Консерваторията въведоха свободен платен прием на студенти. Сега това се организира и в Института по архитектура, строителство и геодезия от 5 ноември по инициатива на група преподаватели. А министърът на науката и висшето образование, народният представител проф. Конев, поради тази инициатива на Софийския университет и на другите висши учебни заведения и я осъди с декларация. Нима това не е разминаване на министерството с програмата на правителството, както винаги е било това и с предишните комунистически правителства? Разминаване на дела с декларациите и програмите, които се правят.

В областта на науката. В цялата програма е казано само едно едничко изречение. Няма да го цитирам, за да спестя време. Но нищо не се споменава за инвестиции и капитални вложения, предназначени за фундаментални изследвания, за развитие и възпроизводство на научните кадри, за академиите, в т.ч. Селскостопанската, Медицинската академия, Българската академия на науките и ведомствените институти.

В областта на културата също мога да говоря, но времето ме притеснява.

И накрая по призива, с който се обръща правителството към всички граждани на страната, а това е на стр. 30 от програмата: "Да се установи мораториум от 300 дни върху всякакви прояви, които биха могли да дестабилизируют още повече социално-икономическата обстановка." Какво значи това, господин Луканов? Това значи забрана и отказ от събрания, от митинги, от демонс-

трации, от стачки дори и тогава, когато правителството не изпълнява своята програма или резултатите от управлението на правителството влошават повече икономическото положение на населението. Такива гаранции народът не може и не трябва да даде. Гаранции се искат не от народа. Гаранции се искат от правителството, господа народни представители. Правителството е длъжно да даде такива гаранции в своята програма. За съжаление такива гаранции липсват в правителствената програма на господин Луканов. Трябва само да се съжالياва, че правителственият екип и експертите-специалисти на господин Луканов не разработиха една действена и реална програма с показатели и срокове за изпълнение, независимо че за нейното съставяне по думите на господин Луканов са използвани услугите и консултациите на икономисти от Търговската палата на Съединените американски щати, както и на експерти от Европейската общност, Франция, Германия и др. Между впрочем това вече е първото неофициално косвено признание на министър-председателя господин Луканов, че на прехвалените по време на изборите високо квалифицирани експерти и специалисти от БСП сега вече не може напълно да се разчита и затова се прибегва до услугите на западните експерти. Интересно е колко хиляди долари им е платено за тяхната консултация, защото положително за два пъти по-малка сума...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Все пак, господин Янчулев, все пак дълго завършвате.

АЛЕКСАНДЪР ЯНЧУЛЕВ: ... дори и безплатно може би експертите на СДС можеха да дадат консултации за тази правителствена програма. *(Оживление и смях сред народни представители на БСП)*

При тази неконкретна правителствена програма, която ни се представя, аз дълбоко съм убеден, че министър-председателят Луканов няма да получи одобрението с консенсус, на който той разчита, за да бъде неговото правителство наистина правителство на националното съгласие и на доверието.

И накрая това, което наистина е за най-голямо съжаление - при положение, че господин Луканов не получи този консенсус, в т.ч. и от опозицията, в изпълнение на неколнократните си изявления по този въпрос ще трябва да оттегли своето правителство. А това правителство може би да има капацитет, но няма добра и действена програма.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания от народни представители на СДС)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има господин Долапчиев.

След него ще говори Лазар Стойчев.

ВАСИЛ ДОЛАПЧИЕВ: Уважаеми г-н председател, уважаеми госпожи и господа народни представители! Програмата предизвика бурни дебати в пленарната зала и в средствата за масова информация. Великото Народно събрание и този път не опроверга очакванията на радиослушателите и телевизионните зрители. Разиграхме един великолепен политически спектакъл, обилно гарниран с много демагогия.

Аз лично смятам, заставайки пред вас за първи път, че е крайно време да сложим точка на подобен вид разговори, тъй като всички сме дълбоко убедени в тяхната несползотворност. Мисля, че няма присъстващ в тази аудитория, който да не се съгласи, че не всеки ден, а всеки загубен час в момента е ценен за България. Крайно време е да решим дали ще подкрепим програмата или ще я отхвърлим. Но ако решим второто, трябва да отговорим защо.

Всички обективни анализатори още на програмата на февруарското правителство на г-н Луканов не биха отрекли, че логиката на сегашната програма е заложена там. Един анализ, съпоставящ програмата в икономическата част генерално на Съюза на демократичните сили, публикувана през м. май в нашия печат, доказва идейната, дори бих казал, на много места буквално текстова близост на двете програми.

Днес предложената ни програма безспорно заимствува елементи както от политическата, подчертавам - предизборна платформа на Българската социалистическа партия, така и на всички останали политически сили, които се утвърдиха на нашия обществен небосклон. Това е едно безспорно постижение, което никой не може да отрече.

Не виждам нищо лошо в това, че тая програма е използвала и значителен опит, но опитите да се докаже, че тя едва ли не единствено и само се дължи на услугите на американски и западноевропейски експерти, са необосновани, недоказани. Няма нищо лошо да се учим от постиженията на високоцивилизованите страни. И ние всички декларирахме в предизборните си платформи, че се стремим да организираме нашето общество по един нов модел, коренно различен от досега съществуващия, но така или иначе пречупен през нашия национален опит и традиции. Всичко това прозира в програмата.

Положителен елемент в програмата е, че тя е работеща програма, програма, реализирана в различни варианти в многото източноевропейски страни, а и в други страни по света. Мисля, че ако някой се опитва да оспорва нейната логика, която е ясно ориентирана към бърз преход към пазарна икономика, то това е просто опит да се отрече цялостната предизборна идеология на всички политически сили, която водихме тук заедно, съвместно.

Програмата би трябвало в най-бърз темп да реализира своите три основни цели, които са ясно изразени.

Да гарантира една сравнително на базата на наличните ресурси зима за българския народ, като обезпечи потреблението и даде възможност да функционират жизненонеобходимите сектори на националната ни икономика.

Във втория аспект програмата трябва да проведе комплекс от бързи мерки до края на настоящата година, за да се намалят рязко бюджетните разходи, в което всички сме убедени. Крайно време е да се преустановят дотациите от бюджета на губещи производства и чрез либерализация на цените да се даде възможност те да се самоиздържат или евентуално да фалират, ако пазарът изисква това. Да се преустанови финансирането на материалната и нематериалната сфера, като, разбира се, се запазва не започването на нови, но довършването на училища, болници, обществения и т.н. Наложително е да се замразят административните разходи, комунално-битовите разходи на общините и т.н.

Аз лично споделям изцяло посочената в програмата ограничителна парично-кредитна политика, която Българската народна банка по молба на правителството би трябвало да реализира, въвеждайки основен лихвен процент, който текущо да се актуализира в зависимост от търсенето на кредитния пазар и в зависимост от темпа на инфлацията, а също така да наложи определени регулатори на търговските банки, изразяващи се в минимални кредити - тавани, в минимални безлихвени задължителни резерви, в минимални съотношения между банковите пари и отпусканите от банките кредити, в минимални заплаги и задължителни резерви за посрещане съответно на несъбираемите и трудносъбираемите кредити и т.н.

В тази насока споделям опасението на редица изказали се, че ако ценовата реформа, в която всички сме убедени, е необходима, наложителна - изпрвари рязко или по-точно, ако закъснее демонополизацията, тя няма да е така необходимият ефект да стимулира производството към един бърз темп на развитие. Би трябвало, както е набелязано и в законодателната програма, предложена от правителството, Законът за демонополизацията и конкуренцията приоритетно да се приеме с цел да се създадат необходимите условия за разграждане на тия макроструктури и за създаване на нормални конкурентни условия на нашия пазар, където ще излязат четирима-петима производители и ще владеят 30-35 на сто от пазара.

Дълбоко споделям също така генералните принципи, насочени към преход към пазарна икономика. Всички сме убедени, че трябва да проведем приватизация. Спорим кога, спорим как. Но така или иначе малката приватизация до края на годината задължително трябва да започне, а поетапно - през след-

ващата година и през 1992 и 1993 г. да продължи приватизирането на крупните обекти от нашата национална икономика.

Радва ме обстоятелството, че се акцентува на нарочно отделено място на дерегулацията, т.е. държавата ще се откаже от своите досегашни административно-управленски функции в този им вид на управление на самата държавна собственост и ще даде възможност чрез различни нови форми, както холдингът беше посочен тук, за една самостоятелност на държавните фирми, които ще участвуват равноправно на установения в България пазар.

Положителни са набелязаните мерки за нова парично-кредитна и банкова система. Тук Българската национална банка трябва да се превърне в основен институт, който се занимава приоритетно с инвестиционна дейност и контрол върху паричното обращение, а паралелно с това да се развият множество търговски банки, частни банки, акционерни банки, кооперативни банки и, разбира се, с чуждо участие, а паралелно с тях и клонове на чужди банки. При тая ситуация конкуренцията ще допринесе за един свободен пазар на кредити - нещо, което декларирахме всички в предизборните си програми.

Положителна е и посоката на развитие на въвеждане на нова държавна финансова и валутна система. Безспорно демонополизацията, конкуренцията и либерализацията на цените ще ни тласнат бързо към пазарната икономика. Паралелно с това трябва да се развие нов външноикономически валутен режим.

В програмата са набелязани доста богати комплекси от мерки. Споделям общото впечатление, че тя се нуждае от доработка. Липсва необходимата конкретизация, аранжировка във времето. Липсват входните параметри на всеки етап и съответно очакваните резултати с цел желан контрол от правителството, разбира се, и от парламента, а нямам нищо против и от целия народ, тъй като това е един общ проблем.

Бих се обърнал с молба към правителството. Наистина тая програма може да даде социални гаранции само на базата на реалните на тоя етап възможности, а те не са особено много. И все пак в България съществуват над 60-70 предприятия, в които работят инвалиди, над 100 хил. души - от Съюза на слепите, Съюза на глухите, от Съюза на инвалидите. В една пазарна икономика при сегашните структури, при ниската производителност и високата себестойност в тези системи те не са в състояние да издържат на изискванията на конкуренцията на пазарната икономика. Молбата ми е да се помисли за възможности те да запазят определени монополни производства, които ще гарантират съществуването на тези структури, които изпълняват приоритетно социални функции или главно социални функции.

Завършвайки своето изказване, бих искал да отбележа, че безспорно на този етап единствено националното съгласие, изразено чрез парламентарно съгласие, би било гаранция за бързо излизане от кризата и е крайно време да надделеем нашите теснопартийни интереси и да докажем на дело пред - за първи път употребявам думата - българския народ, а не е без значение и пред световна общественост, че всички ние тук поставяме България над всичко и на нас може да разчита както народът, така и нашите бъдещи търговски и икономически партньори.

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Също, г-н Долапчиев.

Г-н Лазар Стойчев има думата.

ЛАЗАР СТОЙЧЕВ: Уважаемо председателство, колеги народни представители! Вече толкова време се обсъжда проектът за програма и в дискусиите се вижда, че всички проблеми, които касаят икономическото развитие на страната, са и морални проблеми, тъй като зад всяка икономическа дейност стои човекът, който има едни или други мотиви на поведение. Тук се получаваха много сблъсъци на мнения, като се търсеше вина, като се искаше покаяние от един или други, и отново по друг начин това подчертава моето убеждение, че животът на което и да е общество е преди всичко живот на определен морален начин или неморален начин на живот. В този смисъл проектопрограмата, която се предлага за обсъждане, очертава пред нас една перспектива, но в същото време може определено да се подчертае, че това са по-скоро тезиси, отколкото програма за действие.

На стр.25 от проекта за програма е представена оценка за зависимостта на кризата от духовната култура и социално-психологическата нагласа на хората, но икономическата дейност е закономерно следствие на духовната дейност на хората. Унищожаването на изконните духовни ценности, още с установяването на тоталитарната система, предпостави началото на кризата, която преживяваме днес, а именно икономическата криза. Крахът на социалистическото общество е крах на духовно-нравствените ценности, поради което през годините на т.нар. социалистическо строителство личността ставаше все по-самотна, все по-отчуждена, все по-объркана и все по-оскотена. Благодарение на прекършването на истинския духовен устрем в България избуяха доносничеството, лъжата, кражбата, лицемерието, насилието, безотговорността и в крайна сметка като общество загубихме точно онова, което превръща единиците в цялостна органическа система.

Духовното разтление противопостави хората. Карупата на българския живот затъна в тресавището на безперспективността, омразата, егоизма. България е съсипана. България трябва да бъде спасявана. (*Частични ръкопляскания отдавна*) Това спасение е възможно, като се тръгне именно оттам, откъдето започва всяко начало, всяко дело, а именно от духовното начало. В този смисъл образованието, науката и културата също са намерили своето място в проекта за програма на правителството заедно със замислите по въвеждане на пазарната икономика. Обаче предложеният ни проект за програма на правителството носи белезите на определена неопределеност и фрагментарност. Илюстрация на подобен подход е обединяването на образованието, науката и културата в един раздел. И това обединяване е не съдържателно, а тематично. Проблемите на духовната и образователната сфера отново се обясняват с познати клишета.

Общите положения, от които се тръгва за обосноваване на необходимостта от радикални промени в образованието, не са достатъчно изяснени, като анализът е твърде повърхностен и неточен. В случая много по-правилно е да се говори не за духовна криза, а за духовен застой, съзнателно поддържан през годините на тоталитаризма от управляващата партийна прослойка. Това произтича от усилията на комунистическата власт съзнателно да подменя съдържанието на духовните ценности и същевременно да ги поставя в състояние на консервираност. С други думи при духовния застой не съществува движение, а без движение не може да се стига до криза, тъй като кризата е етап на развитието. Тоест, след криза винаги идва възход.

В момента пред българското общество не стоят перспективите за подем след духовна криза. Пред него стои мъчителното възкресяване на духовното начало у човека. Докато кризата в духа не унищожава същностните характеристики на човека, то духовният застой разгражда именно неговите духовни ценности, разголява низшите човешки потребности, утвърждавайки ги като най-важни и значими. В този смисъл сега не могат да се коригират духовните ценности, а трябва наново да ги създаваме.

В проекта за програма на правителството се говори за криза и в социално-психологическата нагласа на хората, но в случая не може да се говори за криза, защото при нагласите настъпват промени, но промените през 45-те години на тоталитаризма се налагаха по най-безогледен начин. Нямаше свободен избор на личността - имаше манипулиране и програмиране. Сега е време за промяна на нагласите у хората и тя е свързана с информационната наситеност на социалното пространство около нас самите. Обаче какви информационни сти-

мули дава сега управляващата партия и нейните сателитни издания? Способства ли тя за промяната на социалните нагласи у хората?

Съдържанието на информационното поле днес по-скоро допринася не за промяна на социалните нагласи у хората, а за запазване на двойствеността на тези нагласи - за и против социализма, за и против БСП и т.н. Следователно в проекта за програма на правителството е правилно да се говори не за криза на нагласите у хората, а за създаване на такива условия на живот, които правят възможна промяната в необходимата разумна насока.

Освен това вярната сама по себе си констатация за разкъсаност на връзката между образованието, науката и културата по същество само на думи намира решение в програмата. В програмата няма яснота как всъщност ще се постигне тяхното интегриране, какво ще бъде съдържанието на тази интеграция, какво ще бъде съдържанието на тази интеграция, каква е нейната цел? По принцип и в тоталитарното общество на социализма не липсваше идеята за единство между образование, наука и култура.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Стойчев, моля обобщавайте мисълта си.

ЛАЗАР СТОЙЧЕВ: Тъкмо обратното. Такова единство иманентно присъществуваше, защото и трите духовни сфери утвърждаваха господстващата идеология в противовес на професионалните специфики на различните сфери на интелектуалното производство. Така че, когато се говори за възстановяване на разкъсаното единство между образованието, наука и култура, то следва да се разглежда от два аспекта.

Първо, премахване на обединяващата ги догматика, която ги свързваше вътрешно в процеса на духовното производство, и, второ, обособяването на тези три духовни сфери на принципите на общочовешките и професионалните ценности. Въпросът за професионализма в духовната сфера е от особено значение, защото именно в духовната сфера метастазите на тоталитаризма най-лесно и най-бързо набираха скорост и запазваха широкия периметър на жестокостта и робското подчинение. Полуграмотността, псевдокултурата и псевдонауката по времето на т. нар. социалистическо строителство бяха култивирани съзнателно от управляващата партия.

Като продължение на горното разсъждение веднага трябва да се обърне внимание на това, че съществува очевидно несъответствие между вярната констатация в програмата за компрометираност на административните структури и форми на управление в образованието, от една страна, и липсата на конкретно виждане за тяхното разграждане или промяна, от друга.

В проекта за програма на правителството...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Стойчев, много Ви моля, 10-те минути просто приключиха!

Моля? Благодаря много за ходатайството, господин Гинчев, правилникът е по-висок от всеки от нас.

ЛАЗАР СТОЙЧЕВ: Само за минутка, конкретно за някои моменти...

Не нови реформи, а балансирана платформа е необходима на нашето образование. Досега в рамките на 10 години шест министри, провеждащи все реформи, носещи белезите на незавършеност и спорадичност.

Когато се говори за реформа, има се предвид, че се реформират функционална и съдържателно изградена структура. Поради това именно за нас е нужна не нова реформа, а нова концепция за образованието.

В проектопрограмата не се акцентира и върху много болния проблем за материалната и дидактическата база на българското училище.

Също така от програмата не става ясно за мястото на науката в общия процес на обновлението. Крайно време е на правителствено равнище да се признае значимостта на интелектуалния труд, който съзнателно и целенасочено бе подценяван в тоталитарната система.

Духовната безпътница на българското общество може да се преодолее само с решителни инвестиции в духовната сфера и преди всичко в образованието.

Благодаря за търпението. *(Отделни ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, листата е дълга. Искате ли да ви кажа, че пет нетърпеливи бележки получих, според които предлагат да броим има ли кворум.

Изглежда, че в това време всички много почваме да се придържаме към правилника и даже да имаме инициатива за неговото изпълнение. Може би това не е зле. Позволете ми право на отговор за две минути да има господин Михаил Савов. Имате думата.

След това ще решим с вас.

МИХАИЛ САВОВ: Благодаря Ви, господин председател. Вземам думата, уважаеми народни представители, за да изразя откровенно и отговорно своето възмущение от неетичната и дезиформираща парламентарна реплика на уважаемия господин Костов. Той ме обвини, че аз съм гласувал в Комисията по икономическата политика против приоритетността на стопанските закони.

Това е груба и, предполагам, съзнателна неточност. Аз наистина гласувах в Икономическата комисия против предложението на г-н Костов за приоритетността на стопанските закони, внесени от г-н Костов и г-н Пушкарров. Вяр-

но е, че то получи преобладаващо, или почти всички членове на комисията гласуваха "за", но аз гласувах "против". Със свое съображение и с чиста съвест.

И това, че аз съм бил, общо взето, на прав път, днес ме окуражава проектът, който беше внесен за разглеждане от Законодателната комисия в пленарното заседание, който също така не съвпада с виждането по този въпрос на господата Иван Костов и Иван Пушкарров.

Мисля, че една такава неетична постъпка не е достойна за нашата колегия. Аз много държа уважаемият г-н Костов да се извини. Ако той не намери сили за това, моля Комисията по парламентарната етика да се занимае с този случай.

И, второ - не разбирам съображенията на г-н Костов, че даден народен представител си е разрешил да изрази друго мнение по един или друг въпрос, да се използва в качеството на аргумент да му бъде направен отвод за участие в по-нататъшното разискване на този въпрос от комисия, съставен от пленума.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря, господин Савов.

МИХАИЛ САВОВ: Само две думи още, ако разрешите. Извинете, но такава аргументация за мен е абсолютно непонятна. Още повече, че тя се прави от представител на меншинството в парламента, което твърде често ни занимава с точно противоположни доказателства. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви. Коментар на Бюрото. Всеки тук е свободен да говори, както намери за добре, и да гласува по съвест. От това никой не може да направи аргумент. Утре господин Костов ще бъде поканен да се извини, защото не го виждам тук. *(Шум в залата, някои депутати от блока на СДС се обаждат от място)* Моля? Не чувам, ако иска някой да каже нещо, да дойде тук.

Народните представители...

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Понеже Вие ми дадохте думата...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Разбира се, заповядайте господин Неврокопски.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Уважаеми председателю, аз не съм защитник на Иван Костов, макар че имам такава професия, и считам, че не е необходимо да се правят такива апели. Много често започнахме за едно изказване... То е в рамките на една допустима реакция, която може да не е точно отмерена, но ако почнем ние без повод и с повод да тръгваме към Комисията по парламентарната етика.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Разбира се, прав сте. И затова не направихме това предложение ние.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: И аз Ви моля, спомням си тук преди около 15-20 дни, един месец ако не, многууважаваният председател на Великото Народно събрание по възрастовия критерий, който откри Великото Народно събрание в Търново, каза, че ако ние тук, в кухнята, във Великото Народно събрание, не проявяваме търпимост и толерантност в рамките на една шеговитост, ако щете, или начин... Така ли трябва... Какво е това, на нищо не прилича... Моля! Толкоз по този въпрос. Аз няма да се изказвам.

Правя предложение, господин председател.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Слушам Ви.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: 9 часът без 15 е. Вие приехте закон по неписания, неприятия още правилник, някъде в рамките на 8 часа. Сега един малък сблъсък може пак да доведе неприятни състояния, ако мога така да се изразя неточно. Прекратявайте Ви моля заседанието. Защото хората са уморени и няма нужда да се отправя упрек, а хората ни слушат по радиото и казват: пак тия почват, отиват да ядат, да вечерят, излизат... Не може ние да позволяваме с едни неудачни похвати на ръководството да бъдем упреквани.

Аз срещам един и знаете ли какво ми каза...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Моля, моля. То е в духа на нашия авторитет. Казва: вие, както приказвате, да се изметете, казва, от Великото Народно събрание, само ни занимавате с приказки и с... Каза една дума, която не бива да ви я...

Така ли се говори? Затова за авторитета на Великото Народно събрание, за нашия престиж, ако щете, регламентът да се спазва на заседанията и да се прекъсва в 8 часа. Пет часа умствен труд са достатъчни, пък тези, които ни критикуват, те добре да си помислят и да знаят какъв е този - квалифициран ли е, неквалифициран ли е труд, във от пленарното заседание в комисиите, централни комитети и т.н. Ние се уморяваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря за уточняването, господин Неврокопски. Благодаря Ви за това. Моля Ви, затворете вратите. Да се преброят хората в залата. Има четири бележки, според които народни представители застават на становище, че в залата няма 200 души. Това трябва да се установи. Не мога на око да го преценя.

Моля ви, не коментирайте елементарни правила.

Господа, в залата в момента има 195 народни представители. Тишина, ви моля! Но, както казва г-н Неврокопски, не само на това основание, колкото на обстоятелството, че един продължителен парламентарен следобед тежи мно-

го и на съзнанието, като се има предвид и важноста на проблематиката, която се разисква днес. Няколко думи още.

Естествено утре е дневният ред да бъде продължение на дневната дискусия: обсъждане на проектопрограмата на правителството, би трябвало с това вече да се приключи; заедно с това законодателната програма на Великото Народно събрание. Чакаме предложението и на избраната от нас работна група от народни представители, това ще стане; законопроектът за Агенция за чужди помощи, който е раздален, и с едни последни предложения на Законодателната комисия.

Разбира се, щом има време и възможност, правилникът е готов да бъде включен веднага в дневния ред за окончателно разискване и приемане. Това е налице.

Това е дневният ред. Утре пленарното заседание... Моля ви. Да? Заповядайте.

Нека да чуем г-н Иван Неврокопски, това е последно изречение.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Колеги, вие знаете, че председателството предложи за вторник, днес, да бъде извънредно заседанието и да се занимаваме само с правилника.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Така е.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Предложението на министър-председателя беше да се замени с програмата.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Така е.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: И така виждаме, че за утре не се предвижда пак правилникът. Това, което наблюдаваме сега, че нямаме кворум, така ще продължава. И аз смятам, че ние направихме тази отстъпка с оглед утре да се разглежда само правилникът.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Неврокопски, хубаво е предложението Ви, трябва да се довърши програмата обаче. Прав сте, може би ще обсъдим за другите два въпроса.

До утре в 15 ч. - пленарно заседание. *(Звъни)*

(Закрито в 20 ч. и 55 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВЕЛИКОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ:

Н. Тодоров